

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

FDC
Forum **Dostępnej**
Cyberprzestrzeni

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Monika Szczygielska
współpraca:
Mariusz Trzeciakiewicz
Maciej Kasperkowiak

Dostępne wydarzenia w praktyce

Wydawca:

Fundacja Instytut Rozwoju Regionalnego

31-261 Kraków,

ul. Wybickiego 3A

tel.: 12 629 85 14, faks: 12 629 85 15, e-mail: biuro@firr.org.pl

<http://www.firr.org.pl>

Organizacja Pożytku Publicznego

KRS: 0000170802

Nr konta 77 2130 0004 2001 0255 9953 0005

Autorzy:

Monika Szczygalska,

współpraca: Mariusz Trzeciakiewicz (24-27, 7-8, 47-48), Maciej Kasperkowiak (18-20, 7-8, 47-48)

Partnerzy:**Opracowanie graficzne i skład:**

Arto Design

ISBN: 978-83-61170-29-7

Warszawa, czerwiec 2015

Publikacja wydana w ramach Projektu „Forum Dostępnej Cyberprzestrzeni”, finansowanego przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Publikacja rozpowszechniana nieodpłatnie.

Fundacja Instytut Rozwoju Regionalnego udostępnia publikację na licencji Creative Commons. Uznanie autorstwa 3.0. Oznacza to, iż przy zachowaniu informacji o autorstwie utworu ten można publikować bądź rozpowszechniać w całości lub we fragmentach na dowolnym nośniku oraz tworzyć z niego utwory zależne. Szczegółowa licencja dostępna jest pod adresem: <http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/pl>

Spis treści

Wprowadzenie	4
Odbiorcy o szczególnych potrzebach	7
Dostępne wydarzenie dla leniwych – skrót.....	9
Przygotowanie wydarzenia	10
Wybór miejsca	10
Zapraszanie gości i przyjmowanie zgłoszeń	12
Ogólne zasady tworzenia dostępnych dokumentów	13
Wersje alternatywne dokumentów drukowanych	16
Dostępność podczas wydarzenia	18
Pętla indukcyjna i systemy FM.....	18
Tłumaczenie migowe	20
Symultaniczny przekaz tekstowy	22
Audiodeskrypcja na żywo.....	24
Transmisja online.....	28
Prelegenci z niepełnosprawnościami	28
Wsparcie uczestników z niepełnosprawnością.....	29
Dobre praktyki.....	30
Dostępna konferencja w praktyce	30
Jak zorganizować konferencję bez barier.....	36
Orange Warsaw Festival 2015	38
Warszawski Tydzień Kultury Bez Barier.....	40
Rynek usług	44
Słownik pojęć.....	47
O autorach.....	49

Wprowadzenie

Unia Europejska zadbała o to, by zasada dostępności została wpisana we wszystkie działania realizowane z funduszy unijnych w latach 2014-20. Dostępne mają być wszystkie produkty i usługi finansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS), Europejskich Funduszy Strukturalnych i Inwestycyjnych (EFSI).

U podstaw takiego rozwiązania leży zasada dostępności z Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2012 r. poz. 1169). W rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającym zasady przyznawania funduszy unijnych¹ dostępność jako **zasada horyzontalna** dołączyła do obowiązującej w poprzedniej perspektywie zasady niedyskryminacji. Do jej przestrzegania Polska zobowiązała się podpisując Umowę Partnerstwa z Komisją Europejską na korzystanie z funduszy UE.²

Szczegółowe wytyczne³ w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, określił Minister Infrastruktury i Rozwoju Regionalnego (MIRR) w dokumencie zatwierdzonym 8 maja 2015 r. Wynika z niego jasno, że jeśli podmiot chce korzystać ze środków unijnych, będzie musiał mieć na względzie dostępność dla osób o specjalnych potrzebach. I nie ma znaczenia, czy będzie to projekt „twardy” czy „miękki”.

Zastosowana w wytycznych MIRR **definicja osób z niepełnosprawnością**⁴ **dotyczy osób z orzeczoną niepełnosprawnością oraz ludzi z zaburzeniami psychicznymi**. Istnieje jednak możliwość rozszerzenia zakresu stosowania wytycznych również na inne osoby z niepełnosprawnościami.

1 ROZPORZĄDZENIE PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY (UE) NR 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006.

2 23 maja 2014 r. Komisja Europejska zatwierdziła Umowę Partnerstwa - najważniejszy dokument określający strategię inwestowania nowej puli środków europejskich w naszym kraju.

3 MiR/H 2014-2020/16(01)/05/2015, Minister Infrastruktury i Rozwoju, Wytyczne w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach funduszy unijnych na lata 2014-2020.
http://www.funduszeuropejskie.gov.pl/media/2470/Wytyczne_zasady_rownosci_szans12052015.pdf

4 Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. (Dz.U. 1997 Nr 123 poz. 776), Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego. (Dz.U. 1994 nr 111 poz. 535)

Dyskryminacja ze względu na niepełnosprawność rozumiana jest jako „jakiegokolwiek różnicowanie, wykluczanie lub ograniczanie ze względu na niepełnosprawność, którego celem lub skutkiem jest naruszenie lub zniweczenie uznania, korzystania lub wykonywania wszelkich praw człowieka i podstawowych wolności w dziedzinie polityki, gospodarki, społecznej, kulturalnej, obywatelskiej lub w jakiejkolwiek innej, na zasadzie równości z innymi osobami. Obejmuje to wszelkie przejawy dyskryminacji, w tym odmowę racjonalnego usprawnienia.”

Racjonalne usprawnienie to „konieczne i odpowiednie zmiany oraz dostosowania, nienakładające nieproporcjonalnego lub nadmiernego obciążenia, rozpatrywane osobno dla każdego konkretnego przypadku”. Koszt racjonalnych usprawnień nie może przekroczyć 12 tys. zł na jednego uczestnika.

Przykłady racjonalnych usprawnień podanych wg wytycznych MIRR, które mogą zostać sfinansowane w ramach projektów europejskich:

- a. pokrycie kosztów specjalistycznego transportu;
- b. dostosowanie architektoniczne budynków niedostępnych (np. zmiana miejsca realizacji projektu; budowa tymczasowych podjazdów; montaż platform, wind, podnośników; właściwe oznakowanie budynków poprzez wprowadzanie elementów kontrastowych i wypukłych dla osób niewidomych i słabowidzących, itp.);
- c. dostosowanie infrastruktury komputerowej (np. wynajęcie lub zakup i instalacja programów powiększających, mówiących, kamer do kontaktu z osobą posługującą się językiem migowym, drukarek materiałów w alfabecie Braille’a);
- d. dostosowanie akustyczne (wynajęcie lub zakup i montaż systemów wspomagających słyszenie, np. pętli indukcyjnych, systemów FM);
- e. zapewnienie asystenta-tłumacza na język łątwy; asystenta osoby z niepełnosprawnością; tłumacza języka migowego lub tłumacza-przewodnika osoby głuchoniewidomej; przewodnika osoby niewidomej;
- f. alternatywne formy przygotowania materiałów projektowych (szkoleniowych, informacyjnych, np. wersje elektroniczne dokumentów, wersje w druku powiększonym, wersje pisane alfabetem Braille’a, wersje w języku łątwym, nagranie tłumaczenia na język migowy na nośniku elektronicznym, itp.);
- g. zmiany procedur;
- h. wydłużenie czasu wsparcia (wynikające np. z konieczności wolniejszego tłumaczenia na język migowy, wolnego mówienia, odczytywania komunikatów z ust, stosowania języka łątwego itp.);
- i. dostosowanie posiłków, uwzględnianie specyficznych potrzeb żywieniowych wynikających z niepełnosprawności.

Dostępność dotyczy także finansowanych z pieniędzy unijnych stron internetowych, publikowanych dokumentów i informacji, multimediów, czy szkoleń e-learningowych. Tak jak np. strony internetowe administracji publicznej muszą one być zgodne ze standardami dostępności.⁵

⁵ § 19 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 12 kwietnia 2012 r. w sprawie Krajowych Ram Interoperacyjności, minimalnych wymagań dla rejestrów publicznych i wymiany informacji w postaci elektronicznej oraz minimalnych wymagań dla systemów teleinformatycznych (Dz. U. poz. 526, z późn. zm.), zgodnie z którym: „W systemie teleinformatycznym (...) należy zapewnić spełnienie przez ten system wymagań Web Content Accessibility Guidelines (WCAG 2.0), z uwzględnieniem poziomu AA, określonych w załączniku nr 4 do rozporządzenia”.

Spotkania otwarte oraz wszystkie inne wydarzenia, do udziału w których zgłosiły się osoby z niepełnosprawnościami, mają być realizowane w budynkach dostępnych architektonicznie.

Organizatorzy konferencji powinni pytać w formularzach zgłoszeniowych o specjalne potrzeby uczestników. Zgłoszenie specjalnej potrzeby obliguje organizatora do jej spełnienia w możliwie największym stopniu. Zgodnie z wytycznymi MIRR, w szczególności poprzez zapewnienie dostępności:

- a. sal konferencyjnych dla osób z różnego rodzaju niepełnosprawnościami (dostępne windy/podjazdy, wyraźne oznakowanie, pomieszczenia sanitarne dostępne dla osób z niepełnosprawnością, windy zaopatrzone w przyciski a nie w sensory dotykowe, itp.);
- b. dokumentów i innych materiałów – należy unikać skanów dokumentów na rzecz wersji plików w postaci umożliwiającej przeszukiwanie treści (np. PDF wyposażony w warstwę tekstową, Word), które pozwalają na odczytanie dokumentów przez czytniki dla osób z dysfunkcją wzroku;
- c. materiałów informacyjnych w różnych formatach, np. w druku powiększonym, pisanych brajlem, w wersji elektronicznej, w języku łatwym, nagrania tłumaczenia na język migowy na nośniku elektronicznym, z audiodeskrypcją itp.;
- d. transmisji audiowizualnej na żywo (napisów lub tłumaczenia migowego);
- e. systemów wspomagających słyszenie (pętle indukcyjne, systemy FM);
- f. usług asystenta osobistego;
- g. dzięki możliwości wstępu z psem asystującym;
- h. przez spełnienie innych warunków wynikających z potrzeb osoby z niepełnosprawnością, która zgłosiła chęć uczestnictwa w spotkaniu.

Autorzy wytycznych podkreślają, że należy być również przygotowanym na udostępnienie wersji elektronicznych publikacji lub dokumentów, będących przedmiotem spotkania. Rekomenduje się umieszczanie przy informacjach o odbywających się spotkaniach adnotacji zachęcającej potencjalnych uczestników do zgłaszania ewentualnych specjalnych potrzeb wynikających z niepełnosprawności.

Nigdy wcześniej obowiązek przestrzegania dostępności nie był tak wyraźnie i szczegółowo opisany. Bariera we wdrażaniu dostępności może być jednak niewystarczający poziom wiedzy.

Niniejsza publikacja jest krótkim poradnikiem na temat dostępności wydarzeń. Nie uczymy ich organizowania, wskazujemy jedynie na aspekt dostępności. To pierwszy taki poradnik na ten temat na rynku, zdajemy sobie sprawę, że jedynie zarysowuje on temat. Zdecydowaliśmy się na jego publikację w takiej formie ze względu na zapotrzebowanie. Szczególnej uwadze polecamy skróconą listę wskazówek jak zorganizować dostępne wydarzenie oraz dobre praktyki, czyli konkretne przykłady. Bo przecież „*nauczycielem wszystkiego jest praktyka*” (Gajusz Juliusz Cezar)

Odbiorcy o szczególnych potrzebach

OSOBY Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ RUCHOWĄ - stanowią w Polsce niemal połowę populacji osób niepełnosprawnych. Ze względu na dysfunkcję narządu ruchu wyróżniamy osoby o ograniczonej sprawności kończyn górnych, dolnych lub kręgosłupa. Przekłada się to odpowiednio na ograniczenie zdolności manipulacyjnych, lokomocyjnych lub jednych i drugich łącznie. Utożsamianie niepełnosprawności ruchowej wyłącznie z osobami poruszającymi się na wózkach inwalidzkich stanowi duże uproszczenie, ale to właśnie z takimi osobami najczęściej spotykają się organizatorzy konferencji i pod ich kątem planować należy niezbędne udogodnienia i dostosowania. Podjazdy, windy, odpowiednio szerokie ciągi komunikacyjne, parkingi, dostosowane toalety, to kluczowe elementy, które decydują o dostępności danej przestrzeni dla osoby niepełnosprawnej ruchowo i na nie zwracać będziemy uwagę w dalszych częściach podręcznika.

OSOBY Z DZIECIĘCYM PORAŻENIEM MÓZGOWYM (PMDz) – stanowią szczególną grupę niepełnosprawnych ponieważ w przypadku dziecięcego porażenia mózgowego, czyli trwałego uszkodzenia ośrodkowego układu nerwowego we wczesnym stadium jego rozwoju, niepełnosprawność może przyjmować skrajnie różne postaci: od bardzo dyskretnej po znaczne utrudnienia w czasie wykonywania najprostszych czynności. Nierzadko w przypadku PMDz niepełnosprawność przyjmuje postać sprzężoną. Dotyczy wówczas nie tylko aspektów motorycznych, ale też intelektualnych i sensorycznych. Do najczęstszych zaburzeń w obrębie narządu ruchu należą porażenia, niedowłady, zaburzenia napięcia mięśniowego, ruchy mimowolne, a także zaburzenia równowagi i koordynacji. Oprócz niepełnosprawności ruchowej u osób z PMDz mogą występować też zaburzenia widzenia i idące za nim problemy z czytaniem i pisanem, zwiększona męczliwość i zaburzenia koncentracji. Mogą pojawić się zaburzenia słuchu wpływając na nieprawidłowy rozwój mowy i w końcu zaburzenia rozwoju umysłowego. Osoby z PMDz mogą mieć problemy m.in. z: poruszaniem się i pokonywaniem barier architektonicznych (zwłaszcza jeśli korzystają z wózków inwalidzkich), właściwym chwytem, co należy uwzględnić m.in. podczas przerw kawowych; trudnościami z mową – wówczas stosuje się asystenta lub syntezę mowy).

NIESŁYSZĄCY – tym mianem określane są osoby mające problemy ze słuchem. Są to osoby **głuche, słabosłyszące i późnoogłuchłe**. Stanowią niezwykle zróżnicowaną grupę zarówno pod względem stopnia niedosłuchu, jak preferowanych metod wsparcia.

Osoby głuche – ich naturalnym językiem jest język migowy (Polski Język Migowy) i tym językiem się komunikują, co jest preferowaną formą komunikacji. Należy pamiętać, że język polski jest dla nich językiem obcym.

Osoby słabosłyszące – osoby, których słuch jest częściowo uszkodzony, głębokość niedosłuchu może być różnej wielkości – od lekkiego po głęboki. Korzystają z aparatów słuchowych lub implantów ślimakowych. Mowa jest wykształcona, naturalnym językiem jest język ojczysty (np. polski). Zarówno aparat słuchowy jak i implant ślimakowy są protezami, a ich możliwości są ograniczone – szczególnie w przypadku hałasu, pogłosu, czy w dużych pomieszczeniach. Preferowanymi formami wsparcia są napisy, systemy wspomagające słyszenie (pętle indukcyjne lub systemy FM) oraz odczytywanie z ruchu warg.

Osoby późnoogłuchłe – osoby, które przez część życia były słyszące i całkowicie utraciły słuch np. na skutek wypadku, czy działania środków farmakologicznych. Mowa jest u nich wykształcona, ich naturalnym językiem jest język ojczysty (np. polski). Najczęściej są poddane zabiegowi wszczepienia implantu ślimakowego, przez co posiadają niemal identyczne potrzeby w zakresie preferowanych form wsparcia jak osoby słabosłyszące.

NIEWIDOMI – ogólne określenie osób z dysfunkcją wzroku wrodzoną lub nabytą (np. w wyniku choroby, wypadku – osoby ociemniałe), które posługują się technikami bezwzrokowymi i specjalnymi pomocami o charakterze kompensacyjnym. W przestrzeni publicznej korzystają m.in. z psów przewodników. Posługują się alfabetem L. Braille’a, programami udźwiękowiającymi.

Osoby słabowidzące – osoby, które pomimo znacznego uszkodzenia wzroku posługują się nim, wspomagając się różnymi przyrządami optycznymi i technicznymi, takimi jak szkła powiększające, lunetki powiększające, programy powiększające, wysoki kontrast.

GŁUCHONIEWIDOMI – osoby z jednoczesnym uszkodzeniem wzroku i słuchu w różnym stopniu. Posługują się alfabetem Lorma. Korzystają z tłumaczy przewodników oraz rozwiązań stosowanych przez osoby niewidome i niesłyszące.

Dostępne wydarzenie dla leniwych – skrót

Zaplanuj wydarzenie zgodnie z zasadami dostępności.

1. Wybierz miejsce dostępne architektonicznie, z wygodnym dojazdem komunikacją miejską.
2. Opracuj dostępne zaproszenie. Tekstowa forma ułatwi dotarcie z informacją do większej grupy odbiorców m.in. niewidomych, a nagranie w języku migowym do głuchych.
3. Zamieść w formularzu rejestracyjnym pytanie o specjalne potrzeby uczestników.
4. Zapewnij różne formy kontaktu – telefon, sms, e-mail.
5. Zadbaj o dostępność strony www i materiałów konferencyjnych. Korzystaj z plików w dostępnych formatach elektronicznych (Word, PDF z warstwą tekstową) oraz wideo z tłumaczeniem na język migowy, z napisami, audiodeskrypcją. Bądź przygotowany na udostępnienie alternatywnych formatów, takich jak np. druk powiększony.
6. Zapewnij asystę osobom o specjalnych potrzebach. Zorganizuj szkolenie dla pracowników i wolontariuszy z obsługi osób z niepełnosprawnościami.
7. Pamiętaj, że podczas wydarzeń różne grupy osób z niepełnosprawnościami mają różne potrzeby. Dla głuchych pomocne będzie tłumaczenie na język migowy, dla słabosłyszących pętla indukcyjna, symultaniczny przekaz tekstowy i filmy z napisami, dla słabowidzących wysoki kontrast i duży tekst, a dla niewidomych audiodeskrypcja.
8. Zadbaj o dostępność transmisji on-line zapewniając tłumaczenie migowe, napisy, odtwarzacz przyjazny oprogramowaniu czytającemu.
9. Pamiętaj o specjalnych potrzebach prelegentów z niepełnosprawnościami.
10. Korzystaj z usług profesjonalistów, a w razie wątpliwości konsultuj się z organizacjami reprezentującymi osoby z niepełnosprawnościami.

Przygotowanie wydarzenia

Wybór miejsca

Gdzie najlepiej zorganizować wydarzenie? Zawsze wybieraj miejsca dobrze skomunikowane i dostępne dla wszystkich. Zanim podejmiesz decyzję o lokalizacji wydarzenia sprawdź dostępność architektoniczną wybranego obiektu. Zapytaj, czy przeszedł on audyt dostępności i czy wcześniej odbywały się w nim wydarzenia z udziałem osób o szczególnych potrzebach. Jeśli nie, udaj się na wizję lokalną, np. w towarzystwie osoby z niepełnosprawnością fizyczną, czy niewidomej.

Sprawdź przede wszystkim:

- Czy do obiektu da się dojechać komunikacją miejską?
- Czy droga od najbliższego przystanku jest utwardzona, po drodze nie ma schodów bez podjazdów, wysokich krawężników td..?
- Czy wejście do budynku znajduje się na poziomie podłogi, a jeśli są schody, to czy jest także winda lub podjazd?
- Czy podjazd nie jest zbyt stromy?
- Czy winda ma przyciski zaznaczone brajlem (a nie sensory dotykowe) oraz optyczne potwierdzenie alarmu dla niesłyszących?
- Czy toaleta jest dostosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnością?
- Czy budynek jest właściwie oznakowany, m.in. z zastosowaniem kontrastu dla osób z niepełnosprawnością wzroku?
- Czy w korytarzach nie ma wystających gablot, reklam, elementów dekoracji, itp., które mogłyby być przeszkodą dla osób niewidomych?

Jeśli masz wątpliwości, czy budynek, w którym planujesz zorganizować wydarzenie jest dostępny, skontaktuj się z lokalnymi organizacjami reprezentującymi osoby niepełnosprawne fizycznie i niewidome. Zawsze najlepiej zasięgnąć informacji u źródła.

Pomocne będą też wybrane wytyczne dotyczące dostępnej przestrzeni publicznej.

Wejście	<ul style="list-style-type: none"> - minimalna szerokość drzwi 90 cm - brak schodów - maksymalne nachylenie pochylni 8% - najdłuższy odcinek pochylni bez podestu – 9 m 	- jeśli nachylenie pochylni jest większe, brakuje spoczników na długim podejściu, lub jest choćby 1 stopień do pokonania, osoba niepełnosprawna będzie potrzebowała asysty
Parking	- miejsca parkingowe dostosowane dla osób niepełnosprawnych (szersze, właściwie oznakowane)	- ułatwieniem jest stosowanie podwójnego oznakowania parkingu
Korytarze	<ul style="list-style-type: none"> - umożliwiające zawrócenie, mijanie się wózków inwalidzkich - min. szer. 150 cm 	- zalecana szer. 180 cm. pozwala na mijanie się wózków inwalidzkich
Toaleta	<ul style="list-style-type: none"> - minimalna szerokość drzwi 90 cm - brak schodów na trasie do wc - maksymalne nachylenie pochylni 8 % - najdłuższy odcinek pochylni bez podestu – 9 m - uchwyty po lewej i po prawej stronie ustępu, co najmniej jeden składany - powierzchnia do poruszania się przed ustępem: minimum 150 cm x 150 cm - powierzchnia do przesiadania się obok muszli toaletowej po lewej lub prawej stronie: minimum 80 cm x 70 cm - wysokość muszli toaletowej: 46 cm – 52 cm - przestrzeń wjazdu pod umywalkę: co najmniej 30 cm - lustro na poziomie osoby na wózku inwalidzkim, dolna krawędź nie wyżej jak 100 cm od podłogi 	- zalecany przycisk umożliwiający wezwanie pomocy
Winda	<ul style="list-style-type: none"> - minimalna szerokość drzwi 90 cm - powierzchnia windy – minimum 90 cm x 120 cm - wysokość najwyższej położonego przycisku maksymalnie 140 cm - oznaczenia w brajlu dla osób niewidomych - optyczne potwierdzenie alarmu dla niesłyszących 	- winda może być obsługiwana przez personel

Aby dowiedzieć się więcej zapoznaj się z publikacją:

Kamil Kowalski, Projektowanie bez barier – wytyczne, Stowarzyszenie Przyjaciół Integracji
<http://www.niepelnosprawni.pl/ledge/x/79725>

Zapraszanie gości i przyjmowanie zgłoszeń

Zaproszenie. Nigdy nie wysyłaj zaproszenia na konferencję w formie wyłącznie graficznej.

Po pierwsze może się ono nie otworzyć w wielu skrzynkach pocztowych, po drugie jest zupełnie niedostępne dla osób niewidomych. Większość najpopularniejszych systemów do wysyłania mailingów wymaga opisu wstawianych zdjęć, linków oraz dodania wersji tekstowej mailingu dla tych użytkowników, którzy w ustawieniach poczty mają wyłączoną obsługę wyświetlania obrazków. Zawsze korzystaj z tych funkcji, dzięki temu Twój mailing będzie bardziej dostępny.

Jeśli decydujesz się zapraszać uczestników mailem, najważniejsze informacje wysyłaj w wersji tekstowej. Pamiętaj, aby precyzyjnie opisać linki do rejestracji i strony www projektu. Zawsze podawaj też alternatywę dla kontaktu telefonicznego, np. w postaci adresu e-mail, co umożliwi komunikację osobom z dysfunkcjami słuchu i mowy.

Rejestracja. Elektroniczna rejestracja usprawni proces. Papierowy formularz będzie niedostępny dla osób niewidomych i niedowidzących. Wersja elektroniczna będzie tańsza niż adaptacja na druk powiększony i brajla.

Przy założeniu, że strona internetowa projektu oraz formularz rejestracyjny wydarzenia będą zbudowane zgodnie ze standardem dostępności – będą one dostępne dla większości użytkowników, bez konieczności wprowadzania dodatkowych ułatwień. Tworząc formularz informatycy muszą pamiętać m.in. o nagłówkach.

Pytaj o specjalne potrzeby. Jedno pytanie w formularzu rejestracyjnym dostarczy wiedzy o uczestnikach i o tym jak przystosować wydarzenie do ich indywidualnych potrzeb.

Jak zredagować pytanie? Możesz dodać rubrykę „specjalne potrzeby”, w którą każdy wpisze, to, czego będzie potrzebował. Niestety nie wszystkim osobom niepełnosprawnym starcza śmiałości, by wyartykułować swoje potrzeby, niektórzy mogą także nie mieć wiedzy o możliwościach, jakimi dysponuje organizator wydarzenia. Dlatego lepszym rozwiązaniem jest wybór z listy propozycji.

Takie pytanie może wyglądać następująco:

Jeśli posiadasz szczególne potrzeby, poinformuj nas o tym. Zaznacz usługę, której potrzebujesz:

- symultaniczny przekaz tekstowy (napisy na żywo)
- tłumacz polskiego języka migowego
- pętla indukcyjna
- powiększony tekst
- inne
- wsparcie asystenta
 - osoby niewidomej
 - osoby głuchoniewidomej
 - osoby z niepełnosprawnością fizyczną

Dodatkowe pytanie o preferowaną formę kontaktu (np. telefon, mail, sms) pozwoli uniknąć Ci jako organizatorowi wydarzenia sytuacji, kiedy będziesz próbował zadzwonić do osoby niesłyszącej. Jeśli w formularzu zgłoszeniowym zobaczysz przy numerze telefonu informację „tylko sms”, nie oznacza to, że użytkownik oszczędza na rozmowach telefonicznych, a najprawdopodobniej jest osobą niesłyszącą.

Jeśli konieczne jest przesyłanie dokumentów faksem, zadбай o to, by podać numer bezpośredni. Wybieranie tonowe numeru, o którym informacja podana jest w komunikacie głosowym, uniemożliwi wykonanie tej czynności osobom z dysfunkcjami słuchu.

WWW. Dostępna strona internetowa. Wszystkie strony internetowe, które powstaną ze środków UE muszą zachować standardy dostępności na takich samych zasadach jak strony administracji publicznej.

Jeśli zdecydujesz się na samodzielne wykonanie strony www, pamiętaj, że na stronach Polskiej Akademii Dostępności oraz Forum Dostępnej Cyberprzestrzeni do pobrania są bezpłatne szablony:

- wraz z dostępnym systemem do zarządzania treścią (cms) www.pad.widzialni.org
- do najpopularniejszych cms-ów (WordPress, Quick.cms, Joomla) www.szablony.fdc.org.pl.

Wykonanie strony internetowej można też zlecić firmie zewnętrznej. Wówczas warto skorzystać z Mapy Dostępności opracowanej przez Szerokie Porozumienie na rzecz Umiejętności Cyfrowych. Dokument podpowiada jak skonstruować umowę z wykonawcą i co zamieścić w specyfikacji technicznej, a także definiuje i wskazuje kryteria wyboru doradców, szkoleniowców i audytorów dostępności. https://mac.gov.pl/files/mapa_dostepnosci.pdf

Aby dowiedzieć się więcej o dostępności stron www przeczytaj:

„Podręcznik Dobrych Praktyk – WCAG 2.0”, Fundacja Widzialni, 2012
<http://www.widzialni.org/container/podrecznik6-www.pdf>

Podręcznik „Dostępność serwisów internetowych”, Stowarzyszenie Przyjaciół Integracji, 2013
<http://dostepnestrony.pl/o-projekcie/ii-edycja-projektu/podrecznik-dostepnosc-serwisow-internetowych/>

„E-podręcznik dostępny dla wszystkich”, FDC, Warszawa 2013
http://fdc.org.pl/gallery/e_podrecznik_dostepny_dla_wszystkich.pdf

Ogólne zasady tworzenia dostępnych dokumentów

Oto kilka ogólnych zasad, które uczynią Twoje dokumenty bardziej dostępnymi dla wszystkich. Dotyczą one zarówno materiałów elektronicznych jak i drukowanych. Nie zawsze musisz przygotowywać wszystkie wersje dostępnych dokumentów od razu. Jednak, jeśli Twój materiał od początku będzie powstawał zgodnie z zasadami dostępności, będzie Ci łatwiej go przystosować i konwertować na inne formaty.

1. Użyj prostego języka, buduj krótkie zdania i unikaj stosowania skrótów. Dzięki temu dotrzesz do większej grupy odbiorców, m.in. do osób niesłyszących i tych, którzy nie są specjalistami w danej dziedzinie.
2. Dodawaj opisy tekstowe dla grafik i wykresów, zawsze opisuj linki. Nie zamieszczaj tekstu jako grafiki.

3. Unikaj animacji i dźwięku, jeśli nie są one kluczowe dla treści.
4. Zwykły tekst najlepiej sprawdza się w technologiach wspomagających, takich jak czytniki ekranu. Pozwala również użytkownikowi zdecydować, jak ma być wyświetlany (czcionki, styl, kontrast i tak dalej).
5. Używaj prostych czcionek: Arial, Verdana, Tahoma, Helvetica są bardziej czytelne niż szeryfowy Times New Roman.
6. Użyj wyrównania do lewej. Teksty wyjustowane, choć powszechnie uważane są za estetyczniejsze, trudniej się czyta, mogą też być niedostępne dla dyslektyków.
7. Ciągły tekst nie powinien być pisany kapitalikami, choć kilka słów drukowaną czcionką jest dopuszczalne.
8. Nigdy ważnych informacji nie wyróżniaj wyłącznie kolorem. Kiedy użyjesz pogrubienia lub większej czcionki będą bardziej dostępne.
9. Umieszczenie tekstu w jednej kolumnie ułatwia jego odbiór osobom słabowidzącym korzystającym z pomocy optycznych.
10. Zachowaj właściwy kontrast treści do tła.
11. Unikaj druku na papierach błyszczących i laminowania dokumentów, by nie odbijało się w nich światło. Papier o pastelowym odcieniu może być wygodniejszy do czytania niż śnieżnobiały.
12. Upewnij się, że papier jest wystarczająco gruby, tak aby druk nie przebijał na drugą stronę. Papier o gramaturze 90 g. jest wystarczający.
13. Jeśli składasz dokument, aby umieścić go w kopercie, upewnij się, że linie zgięcia nie krzyżują się z tekstem (wówczas tekst byłby nieczytelny dla skanerów czy powiększających ekranów).

Aby dowiedzieć się więcej skorzystaj z kursu e-learningowego:

„Tworzenie dostępnych dokumentów” (Word, PDF), Fundacja Widzialni, 2014
<http://platforma.widzialni.org/main.php>

Zapoznaj się z publikacją

„Narzędzia do badania dostępności i tworzenia dostępnych treści”, FDC, 2014
<http://www.fdc.org.pl/opracowania-fdc/>

Użyteczność prezentacji multimedialnych

W tej części nie uczymy, jak tworzyć najlepsze prezentacje i nie uczymy występów publicznych. Przedstawiamy kilka wybranych zasad, które każdą prezentację uczynią czytelniejszą i bardziej dostępną dla wszystkich. Organizatorów wydarzeń zachęcamy do wymagania od prelegentów nie tylko samej prezentacji ale także wystąpienia w formie np. artykułu. To powinno skutecznie zniechęcać do przygotowywania slajdów po brzegi wypełnionych tekstem. Steve Jobs mówił „Ci, którzy wiedzą, o czym mówią, nie potrzebują Power Pointa”.

Slajdy służą wprowadzeniu do tematu, mają za zadanie ukazać skrót najważniejszych kwestii lub je zilustrować. Prezentacja z dużą ilością tekstu nie sprawdzi się ani podczas wydarzenia, ani w transmisji online.

Właściwie dobrana kolorystyka slajdów, spowoduje, że prezentacja będzie czytelna, niezależnie od warunków, np. jakości projektora, czy nasłonecznienia. W jasnym świetle blade kolory wyświetlą się jako białe, na różnych projektorach barwy mogą wyglądać inaczej niż na komputerze, na którym powstała prezentacja. Dlatego zalecane jest stosowanie wysokiego kontrastu do tła i kolorów odległych od siebie na palecie barw.

Nie zamieszczaj w tle prezentacji żadnych logotypów lub innych powtarzających się motywów graficznych, bo powodują, że prezentacja staje się nieczytelna. Jeśli umieszczasz tekst na zdjęciu, wybierz miejsce, gdzie będzie on widoczny. Dobrze wygląda np. ciemny napis na jasnym tle, lub biały na najciemniejszym fragmencie fotografii. Nie dawaj w stopce czy nagłówku każdego slajdu zbędnych informacji, bo będą odciągać uwagę od istotnej treści.

Zadbaj o czytelność wykresów. Używaj jak najmniej cyfr! Lepszym rozwiązaniem jest pokazywanie trendu niż umieszczanie w prezentacji dużej ilości danych. Zaznaczaj, np. kolorem, to co na wykresie jest naprawdę istotne. I pamiętaj: kiedy już pokazałeś wykres, omów go, wśród Twoich słuchaczy może być osoba, która nie widzi. Używaj precyzyjnych określeń dotyczących lokalizacji. Nie mów „widzicie tu” tylko „pozioma oś wykresu przedstawia”. Ułatwi to tłumaczenie na język migowy, czy przekład na napisy dla słabosłyszących.

Aby podnieść czytelność prezentacji:

1. Stosuj się do ogólnych zasad dostępności opisanych w poprzednim rozdziale.
2. Ogranicz liczbę slajdów do 10-15.
3. Nadaj unikalny tytuł każdemu ze slajdów.
4. Stosuj się do zasady jeden slajd – jeden temat.
5. Ogranicz ilość tekstu na slajdzie do 4-6 krótkich wierszy.
6. Stosuj krótkie równoważniki zdań zamiast całozdaniowych akapitów.
7. Używaj dużej czcionki, by była łatwa do odczytania z kilku metrów, minimum 18-20 punktów.
8. Pamiętaj, że bardziej czytelne są proste czcionki, np. Arial, Verdana, Tahoma, bez cieni.
9. Zachowaj kontrast czcionki do tła.
10. Unikaj elementów odciągających uwagę (np. animacji).
11. Unikaj pisania w polu slajdu wielkimi literami.
12. Nie przesadzaj z ilością danych na wykresach, wyróżniaj np. kolorem, to co chcesz pokazać.
13. Stosuj grafiki wysokiej jakości, pokazuj duże zdjęcia.
14. Precyzyjnie omawiaj wykresy, by były zrozumiałe także dla niewidomych.
15. W multimediami pamiętaj o napisach dla niesłyszących, audiodeskrypcji lub audiotekście dla niewidomych.
16. Sprawdź swoją prezentację za pomocą funkcji „Sprawdzanie ułatwień dostępu” (MS Office 2010 i kolejne wersje).

Wersje alternatywne dokumentów drukowanych

Korzystanie z druku powiększonego

Druk powiększony jest rozwiązaniem dla osób słabowidzących, które mają możliwość czytania. Oznacza druk czcionką 16-18 punktów. Rozmiar fontu może być uzależniony od indywidualnych preferencji użytkownika, jednak powyżej 18 punktów liczba wyrazów w wierszu ogranicza się do 2-3. Szczególne znaczenie ma zachowanie zasad czytelności tekstu, ponieważ użytkownicy druku powiększonego często korzystają z dodatkowych pomocy optycznych takich jak lupa, szkło powiększające lub monookular. Właściwe przygotowanie materiałów jest możliwe we własnym zakresie. Zachowując podstawowe zasady, w zwykłym edytorze tekstowym może dokonać go każdy.

Podstawowe zasady formatowania dla druku powiększonego

1. Tekst w jednej kolumnie, wyrównany do lewej.
 2. Czcionka jednoelementowa (bez cieniowania), bezszeryfowa np.: Arial, Helvetica, Verdana. Specjalnie opracowana dla słabowidzących czcionka nazywa się APHont, jest darmowa i posiada wersję z polskimi znakami.
 3. Między wierszami stosujemy odstęp 1,2 punktu. Nie robimy wcięć w akapicie. Akapit zaznaczamy odstępem 1,5 punktu.
 4. Elementy graficzne (wykresy, tabele, zdjęcia) muszą być oddalone o 1 cm od tekstu. Krawędzie tabel, ramek o grubości 1,5-2 punktów. Żadne elementy nie mogą wychodzić poza pole zadruku.
 5. Kolory: najbezpieczniejszy jest druk czarno-biały, do nagłówków można stosować kolory kontrastowe o 100% nasyceniu: granat, czerwony, zielony.
 6. Tytuły i nagłówki wyróżniamy: intensywnym kolorem, rozmiarem czcionki większym o 2-4 punkty od czcionki podstawowej. Jeśli stosowane są podkreślenia, linia nie może zachodzić na tekst.
 7. Dzielenie wyrazów utrudnia czytanie.
 8. Kursywę można stosować wyłącznie do fragmentów nie dłuższych jak jedno zdanie, zaleca się wówczas dodanie drugiego wyróżnika np. pogrubienia.
 9. Do numeracji stron i przypisów stosujemy ten sam krój, wielkość, kolor czcionki, co do tekstu podstawowego.
 10. Piktogramy (uproszczone rysunki, 100% nasycenia koloru) ułatwiają poruszanie się po tekście.
- Tak przygotowane materiały drukujemy w formacie A4, pionowo. Wybieramy papiery matowe, które nie odbijają światła. Na standardowym papierze do drukarki drukujemy jednostronnie, do druku dwustronnego trzeba wybrać papier grubszy, tak by tekst z jednej strony nie prześwitywał na drugą.

Zasady przygotowania dokumentów do druku w alfabecie Braille'a

Materiały drukowane brajlem służą osobom niewidomym. Alfabet Braille'a (jak sama nazwa wskazuje nie język) jest systemem pisma punktowego (dotykowego). Jego podstawą jest pionowy prostokąt składający się z sześciu punktów, którego powierzchnia nie przekracza pola dotyku opuszki palca.

Podstawą adaptacji jest praca na oryginalnym dokumencie tekstowym. Nie jest to zadanie łatwe, dlatego powinien dokonywać go specjalista. Sposób adaptacji zależy od materiału,

na jakim będzie drukowany dokument. Zawsze jednak wykonywana jest konwersja dokumentu Word do wybranego edytora brajlowskiego. Następnie dokonuje się korekty stylistycznej. W profesjonalnych drukarniach materiał jest poddawany sprawdzaniu dwukrotnie: na etapie wydruku próbnego i końcowego.

Ze względu na charakter alfabetu brajla dokument będzie znacznie bardziej obszerny niż drukowany w języku polskim. Jedna strona w Wordzie to ok. 3-4 strony w brajlu. Prostym testem na sprawdzenie jaką powierzchnię zajmie wydruk brajlowski jest powiększenie rozmiaru czcionki do 28.

Papier brajlowski używany do wydruku wypukłego ma znacznie większą gramaturę (160-170 gram/m kw.) w porównaniu z wykorzystywanym tradycyjnie (80 gram/m kw.).

Materiały po wydrukowaniu są bindowane spiralnie lub zszywane.

Profesjonalne maszyny drukują z prędkością nawet 300 znaków na sekundę. Proces druku zależy od technologii oraz drukarki, która będzie dany tekst tłoczył. Wydruk 100 stron zajmuje w przybliżeniu od 6 do 15 minut.

Zważywszy na niską opłacalność finansową druków małonakładowych i priorytetowe traktowanie stałych zleceń w drukarniach wysokonakładowych, zaleca się rezerwowanie terminów z odpowiednim wyprzedzeniem. Należy też uwzględnić czas na adaptację dokumentu i jego sprawdzenie, a także na dostawę.

Uwaga: Zanim wydrukujesz materiały brajlem, zapytaj niewidomych odbiorców, jaki rodzaj materiałów preferują: druk wypukły, czy stworzoną zgodnie z zasadami dostępności wersję elektroniczną.

Dostępność podczas wydarzenia

Pętla indukcyjna i systemy FM

Maciej Kasperkowiak

Rzeczą najbardziej istotną w przypadku osób słabosłyszących i późnoogłuchłych jest zapewnienie prawidłowej komunikacji i dostępu do informacji. Aby było to możliwe, należy mieć na uwadze zastosowanie trzech, poniższych form wsparcia.

1. Komfortowe warunki:

- a. Eliminacja hałasów – hałas, jako dźwięk niepożądany skutecznie zakłóca dźwięki użyteczne i utrudnia lub wręcz uniemożliwia zrozumienie mowy. Musimy być pewni, że wszelkie niepożądane źródła dźwięku są wyeliminowane lub ich wpływ jest zminimalizowany. Ważne jest, aby np. drzwi, czy okna, jeśli wychodzą na hałaśliwą ulicę były zamknięte, a wentylatory lub inne źródła hałasu wyłączone.
- b. Pomieszczenia zaadaptowane akustycznie – oprócz hałasu, pogłos znacząco przyczynia się do pogorszenia zrozumiałości mowy. Im większy pogłos, tym problemy z rozumieniem mowy też będą większe. Zaleca się, aby sale, w których rozumienie mowy ma być priorytetem był odpowiednio do tego celu zaadaptowane – tak aby zapewnić minimalny wpływ hałasu z zewnątrz oraz wartość czasu pogłosu mieszczącą się w granicach opisanych przez odpowiednie normy.
- c. Należyte oświetlenie prelegentów i osób obsługujących – dysfunkcję jednego ze zmysłów, organizm stara się rekompensować przy pomocy innych zmysłów. Osoby z niedosłuchem znacznie lepiej rozumieją mowę, jeśli mogą posiłkować się odczytywaniem z ruchu warg. Aby to umożliwić, należy zadbać o należyte oświetlenie osoby mówiącej oraz o zlokalizowanie osób słabosłyszących w odległości, z której twarz osoby mówiącej będzie dobrze widoczna.
- d. Czytelne oznakowanie obiektu – w przypadku niedosłuchu, gdy problemem jest swobodna komunikacja, każda konieczność zadania pytania, czy rozmowy może być dla osoby słabosłyszącej sytuacją stresującą, poza tym osoba taka może i tak nie zrozumieć co mówi rozmówca. Należy zadbać, aby oznakowanie obiektu czy wydarzenia było prawidłowe, zrozumiałe i czytelne, a informacje nie były podawane tylko w formie dźwiękowej.

2. Napisy

- a. Napisy w materiałach wideo – filmy, czy to prezentowane podczas wydarzenia, czy publikowane na stronach internetowych, powinny być opatrzone napisami.

- b. Napisy na żywo (Symultaniczny Przekaz Tekstowy) – rozwiązaniem pożądanym przez osoby słabosłyszące, niezależnie od stopnia niedosłuchu, jest symultaniczny przekaz tekstowy, czyli tłumaczenie z mowy na tekst tworzone na żywo. Więcej o napisach można przeczytać w dalszej części opracowania.
3. Techniczne formy wsparcia – zastosowanie pętli indukcyjnych oraz systemów FM.

System FM i pętla indukcyjna przesyłają sygnał z nagłośnienia sali (lub z mikrofonu) do aparatu słuchowego lub implantu, różnią się rozwiązaniami technicznymi. Dzięki nim dźwięk trafiający do aparatu lub implantu jest pozbawiony hałasów i pogłosu. Osoba korzystająca z aparatu słuchowego w sali wyposażonej w standardowy system nagłośnienia słyszy od 0 do ok. 30% przekazu. W przypadku zastosowania pętli indukcyjnej, wskaźnik ten wzrasta do ok. 70-100%.

Pętle indukcyjne – mogą być instalowane w punktach obsługi, punktach informacyjnych oraz w salach wykładowych, czy konferencyjnych. Jeśli sala nie jest wyposażona w takie rozwiązanie na stałe, możliwe jest wyposażenie jej w pętlę indukcyjną na czas wydarzenia. Należy mieć na uwadze, że pętla indukcyjna tylko wtedy gwarantuje poprawę zrozumiałości mowy, jeśli jest prawidłowo zainstalowana i skalibrowana według normy PN EN 60118-4. Tylko wówczas dźwięk z pętli będzie odpowiednio silny i równomiernie rozłożony w pomieszczeniu. Ponieważ pętli indukcyjnej nie widać ani nie słychać w trybie akustycznym, sala powinna być oznakowana symbolem pętli indukcyjnej, aby osoba słabosłysząca mogła z niej skorzystać – wystarczy, że przełączy aparat słuchowy w tryb cewki indukcyjnej „T”.

System FM – daje podobne korzyści jak pętla indukcyjna, z tą różnicą, że sygnał jest wysyłany z nadajnika podłączonego do nagłośnienia sali do odbiornika, w który wyposaża się osobę słabosłyszącą. Należy zadbać o to, aby odbiornik posiadał naładowany akumulator oraz ustawiony prawidłowy kanał transmisji dźwięku. Sygnał z odbiornika systemu FM jest przesyłany do aparatu słuchowego przez naszyjną pętlę indukcyjną podłączoną do gniazda słuchawkowego odbiornika. Aparat słuchowy powinien być w tym przypadku również ustawiony na tryb cewki indukcyjnej „T”.

Uwaga! Pętle indukcyjne muszą spełniać wymagania normy PN EN 60118-4, w związku z tym konieczne jest, aby dostawę pętli indukcyjnej powierzyć osobom lub firmom posiadającym doświadczenie w ich instalacji.

Instalator powinien otrzymać następujące informacje na temat sali: wymiary, przybliżony rok budowy, z jakiego materiału wykonana jest podłoga, czy w sali jest system nagłośnienia.

Kolejnym krokiem będzie wykonanie przez instalatora pomiarów zakłóceń pola magnetycznego, które mogą przeszkadzać w korzystaniu z pętli indukcyjnej, a jeśli to konieczne, również testów działania systemu.

Aby korzystać z pętli:

- musi być ona zawsze włączona (a nie włączana na życzenie),
- powinna spełniać wymagania normy,
- użytkownik musi mieć aktywną cewkę indukcyjną w aparacie słuchowym (posiada ją 90% aparatów słuchowych i wszystkie procesory implantów ślimakowych); jeśli nie jest aktywna, powinna być włączona przez protetyka słuchu.

Na co zwracać uwagę przy wyborze wykonawcy:

1. Czy pętla odpowiada normie? Dystrybutor powinien przedstawić kartę katalogową lub inny dokument poświadczający spełnienie normy.
2. Czy wykonywana jest analiza miejsca, pomiary?
3. Czy oferowany jest serwis urządzenia?
4. Czy firma wykonuje test z użytkownikami? Jakie opinie o wdrożonych pętlach mają użytkownicy z nich korzystający?
5. Jakie doświadczenia we wdrażaniu pętli posiada firma?

Tłumaczenie migowe

Skandal z tłumaczem migowym podczas pogrzebu Nelsona Mandeli w 2014 roku poruszył cały świat. Według południowoafrykańskiego związku głuchoniemych zatrudniony tłumacz „posługiwał się swoimi własnymi znakami”. A zdaniem głuchej parlamentarzystki z RPA nie znał języka migowego. Po wydarzeniu tłumacz wyjaśniał, że dostał ataku schizofrenii. Słyszał głosy i miał halucynacje, które uniemożliwiały mu tłumaczenie, a sceny nie mógł opuścić, więc został i wykonywał bezsensowne gesty. BBC podało, że Instytut Tłumaczy RPA wcześniej ostrzegał organizatorów uroczystości, że tłumacz ma złą reputację. Niestety ostrzeżenie nie zostało wzięte pod uwagę.

Organizatorzy wydarzeń rzadko znają język migowy. By uniknąć kompromitacji, warto poznać kilka podstawowych informacji o języku migowym oraz zasadach współpracy z tłumaczami języka migowego

Jak komunikują się niesłyszący?

Zanim zatrudnisz tłumacza ustal, w jaki sposób komunikują się niesłyszący uczestnicy wydarzenia, które organizujesz. Mogą oni wykorzystywać Polski Język Migowy, system językowo-migowy lub ich mieszanekę. Pierwszy to naturalny, wizualno-przestrzenny język osób głuchych, dla których język polski jest językiem drugim lub obcym. System językowo-migowy opiera się na gramatyce języka polskiego i znakach migowych. Jego użytkownicy to np. osoby ogłuchłe, które znają język polski, przeważnie sprawnie czytają i chętniej korzystają z symultanicznego przekazu tekstowego. Dlatego rekomenduje się tłumaczenie wydarzeń na Polski Język Migowy.

Jak zatrudnić dobrego tłumacza?

Najlepszymi tłumaczami są osoby, które na co dzień mają kontakt ze środowiskiem osób głuchych. Sam jednak fakt, że ktoś zna język migowy nie oznacza jeszcze, że jest tłumaczem. W Polsce nie ma jednolitego systemu certyfikacji tłumaczy języka migowego. Tłumacze mogą posiadać certyfikat T2 (biegły) Polskiego Związku Głuchych (wówczas trzeba się upewnić, że znają PJM) lub go nie mieć, ale być członkami Stowarzyszenia Tłumaczy Polskiego Języka Migowego lub absolwentami Studiów Podyplomowych „Polski Język Migowy” ze specjalizacją translatorską (T) na Wydziale Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego.

Nie rekomenduje się korzystania z oficjalnych rejestrów tłumaczy, które po wejściu w życie ustawy o języku migowym w 2012 roku powstały w każdym województwie. Nie sprawdziły się one, ponieważ najlepsi tłumacze w nich nie figurują. Mają na to wpływ nieprzewidywalność zleceń i niskie wynagrodzenia za prace zlecane za pośrednictwem rejestrów.. Ponadto w rejestrach tych nie ma obowiązku podawania informacji o poziomie znajomości PJM/ SJM. Dobrowolnie można zaznaczyć poziom znajomości PJM/SJM jako podstawowy, średnio zaawansowany, zaawansowany. Kiedy już znajdziesz tłumacza, sprawdź jego wykształcenie ogólne, kwalifikacje i doświadczenie. Dowiedz się, w jakiej tematyce się specjalizuje i czy tłumaczenie organizowanego przez Ciebie specjalistycznego wydarzenia nie sprawi mu problemu.

Zasady współpracy z tłumaczem

Przed wydarzeniem:

- poinformuj tłumacza o tematyce wydarzenia, jego celu, przebiegu i uczestnikach,
- przekaż tłumaczowi program wydarzenia oraz materiały: wystąpienia, prezentacje – ułatwi mu to przygotowanie się do pracy,
- zapoznaj tłumacza z terminami specjalistycznymi i upewnij się, że je rozumie,
- uzgodnij z tłumaczem kwestie techniczne – jak ma być ubrany, gdzie będzie stał, omów kwestie oświetlenia i tła.

Podczas wydarzenia:

- przygotuj miejsce dla tłumacza, tak by był on dobrze widoczny i jednocześnie sam dobrze słyszał,
- pamiętaj, że tłumacz musi być dobrze oświetlony, uwzględnij to przy planowaniu scenografii (przy przygaszonym świetle stosuje się oświetlenie punktowe),
- jeśli planujesz konferencję wielojęzyczną upewnij się, że tłumacz języka migowego zna język obcy lub zapewnij mu tłumaczenie symultaniczne na słuchawki,
- mów naturalnie i zwracaj się bezpośrednio do odbiorcy,
- dopilnuj, by ludzie mówili pojedynczo, a w dyskusji uwzględnij pauzy, by tłumacz mógł skończyć wątek,
- zapewnij tłumaczowi codzienne przerwy, a podczas dłuższych wydarzeń zatrudnij drugiego tłumacza.

Po wydarzeniu:

- przekaż tłumaczowi opinie odbiorców, pytanie o ocenę tłumaczenia możesz zamieścić w ankiecie ewaluacyjnej.

Musisz wiedzieć, że niektórzy tłumacze pracują w parach. Takie rozwiązanie rekomenduje Polskie Stowarzyszenie Tłumaczy Języka Migowego. Jeśli podczas wydarzenia planowana jest sesja pytań i odpowiedzi i jednocześnie transmisja online, powinieneś zatrudnić więcej niż jednego tłumacza. Tłumacz nie może robić dwóch rzeczy jednocześnie. Upředź tłumacza, że planujesz transmisję online, może to wpływać na cenę tłumaczenia. Pamiętaj też o podpisaniu zgody przez tłumacza na utrwalenie i wykorzystanie jego wizerunku w transmisji wideo.

Zasady wyboru materiałów do tłumaczenia na język migowy (wybór języka, specyfikacja nagrania)

Dla głuchych użytkowników Polskiego Języka Migowego długie i napisane skomplikowanym językiem teksty mogą być niezrozumiałe, ponieważ język polski nie jest ich językiem naturalnym. Tłumaczenie dokumentu na PJM sprawi, że będzie on bardziej dostępny.

Tłumaczenia najlepiej nagrywać w studiu. Aby przekaz w PJM był kompletny, kamera powinna obejmować głowę, twarz, ręce i ramiona tłumacza i całą, wykorzystywaną do migania przestrzeń wokół. Nie należy oceniać pod względem estetyki mimiki twarzy, bo w PJM odgrywa ona ważną rolę.

Podczas nagrywania upewnij się czy:

- kamera stoi na wysokości oczu osoby migającej i przez cały czas obejmuje całą sylwetkę tłumacza (od pasa w górę), żaden znak migowy nie zostaje poza kadrem,
- grafika, napisy w materiale nie zasłaniają sylwetki tłumacza,
- zapewniony jest odpowiedni kontrast pomiędzy tłem a osobą migającą oraz ubiorem osoby migającej a twarzą/dłońmi (najczęściej stosuje się niebieskie tła, dodatkowa grafika, logo w tle nie mogą rozpraszać),
- tłumacz jest odpowiednio oświetlony za pomocą lamp studyjnych.

Do nagrania wystarczy jedna statyczna kamera, która nagrywa w jakości HD. Najlepiej, aby tłumaczenie powstało za pomocą jednego ujęcia lub przy podziale na logiczne fragmenty.

Symultaniczny przekaz tekstowy

Napisy na żywo, czyli precyzyjnie symultaniczny przekaz tekstowy (SPT) polega na wyświetleniu w formie tekstu, np. na ekranach, dosłownego zapisu wypowiedzi z jak najmniejszym opóźnieniem. To rozwiązanie ma zastosowanie wszędzie tam, gdzie zrozumiałość mowy jest priorytetem. Sprawdza się podczas debat, konferencji, wykładów, a także w transmisji online. Odbiorcami tej formy napisów są osoby słabosłyszące, późnoogłuchli i głusi użytkownicy języka polskiego, a także osoby słyszące. Napisy nie zastępują tłumaczenia migowego, ponieważ są skierowane do innej grupy.

Proces powstawania STP jest zbliżony do tłumaczenia symultanicznego, przeważnie w obrębie języka polskiego. Napisy na żywo mogą być także alternatywą dla tradycyjnego tłumaczenia symultanicznego z języków obcych, co czyni je bardzo uniwersalnym rozwiązaniem.

Co musisz wiedzieć o respeakingu?

SPT może być tworzone różnymi metodami. Najpopularniejsze na świecie są pisanie na specjalistycznej skróconej klawiaturze oraz tzw. respeaking (od ang. re-speak – powtarzanie). Z powodu braku sprzętu i oprogramowania pierwsza metoda w Polsce nie występuje. Czasami stosuje się szybkie pisanie bezwzrokowe na zwykłej klawiaturze. Druga metoda używana jest od 2013 roku. Do powstawania napisów metodą respeakingu potrzebni są respeaker i moderator, niezbędne są ponadto oprogramowanie do rozpoznawania i przetwarzania mowy na tekst, aplikacja do wyświetlania napisów, ekran lub rzutnik.

Zadaniem respeakera jest powtarzanie za mówcą do mikrofonu wypowiedzi, która jest przez program do rozpoznawania mowy przetwarzana na tekst. Następnie moderator dokonuje korekty i wysyła tekst na ekran. Wszystko odbywa się w czasie rzeczywistym.

Respeaking w Polsce

Premiera respeakingu w Polsce miała miejsce w 2013 roku podczas konferencji Fundacji Widzialni w Sejmie RP. Od tamtej pory zespół Dostępni.eu realizował napisy na żywo m.in. podczas wydarzeń w Sejmie RP, Kancelarii Prezydenta RP, Biurze Parlamentu Europejskiego w Polsce. Podczas mszy kanonizacyjnej Jana Pawła II (2014) po raz pierwszy tworzył napisy na odległość oraz z przekładu z języków obcych. Pozytywnie zakończyły się także próby zastosowania tej metody w napisach nadawanych na żywo w transmisji online.

Jakość napisów na żywo

Naukowcy z Uniwersytetu w Roehampton, którzy opracowali metodę badania jakości napisów na żywo ustalili, że 98% poprawności to wartość progowa, powyżej której jakość napisów może być uznana za „do przyjęcia”. Polskie napisy realizowane podczas konferencji spełniają brytyjskie standardy.

Czynniki wpływające na jakość napisów

Na jakość napisów na żywo wpływają m.in:

- umiejętności respeakera i moderatora (m.in. zdolność myślenia symultanicznego jak u tłumaczy, znajomość ortografii i interpunkcji),
- jakość programu do rozpoznawania mowy (m.in. wielkość słownika, zdolność adaptacji),
- przygotowanie do wydarzenia – opracowanie i przetestowanie słownika,
- jakość komputerów i mikrofonu oraz oprogramowania wspierającego,
- warunki pracy (m.in. wyizolowane akustycznie, prawidłowo oświetlone i wentylowane pomieszczenie, doskonały dźwięk, podgląd wydarzenia, zapewnione przerwy oraz zmiany),
- sposób wyświetlania napisów (m.in. dobry kontrast, prosta czcionka, litery jak w zdaniu).

Zasady współpracy z twórcami napisów na żywo. Co musisz wiedzieć?

Twórca napisów, tak jak tłumacz, musi się do wydarzenia przygotować.

Dlatego przed wydarzeniem:

- przekaz informacje o tematyce wydarzenia, scenariusz wraz z listą prelegentów i gości, których nazwiska padną, a także program i wszystkie dostępne materiały: wystąpienia, prezentacje – pamiętaj, że w przypadku respeakingu konieczne jest opracowanie i przetestowanie słownika przed każdym wydarzeniem,
- przekaz respeakerom kontakt do osób technicznych, upewnij się, że w miejscu wydarzenia jest Internet, kabina do tłumaczeń symultanicznych lub pomieszczenie z podglądem i możliwe będzie zapewnienie dźwięku,

- przetestuj, czy wszystko sprawnie działa.

W trakcie wydarzenia:

- zadbaj, by nikt nie przeszkadzał tłumaczom,
- konieczne są zmiany co 30 min.

Po wydarzeniu:

- przekaz tłumaczom uwagi odbiorców; tak jak w przypadku tłumaczeń migowych pytanie o ocenę napisów możesz zamieścić w ankiecie ewaluacyjnej.

Pamiętaj także: Podczas dłuższych wydarzeń konieczne jest zatrudnienie dodatkowego respektora. Nie każdy szybko piszący będzie dobrym twórcą STP, musi mieć także umiejętność zapamiętywania i przetwarzania mowy na tekst.

Niezależnie od zastosowania napisów na żywo wszystkie filmy wykorzystywane podczas wydarzenia powinny być opatrzone tłumaczeniem migowym i napisami.

Więcej o tym „Kiedy stosować napisy a kiedy język migowy”

przeczytasz w publikacji na stronie FDC.

<http://www.fdc.org.pl/gallery/Kiedy-stosowa%C4%87-napisy-a-kiedy-j%C4%99zyk-migowy1.pdf>

Audiodeskrypcja na żywo

Mariusz Trzeciakiewicz

Audiodeskrypcja do wydarzeń sportowych w Polsce pojawiła się przy okazji Euro 2012, kiedy to na zlecenie UEFA zorganizowano w Warszawie specjalne szkolenie dla komentatorów sportowych, zaangażowanych w przygotowania do turnieju. Kilkundniowe warsztaty prowadzone przez doświadczonych audiodeskryptorów z Austrii pozwoliły na przekazanie wiedzy i umiejętności niezbędnych do pracy na żywo i opisywania rzeczywistości na potrzeby osób niewidomych i słabowidzących. UEFA przywiozła do Polski nie tylko know-how, ale również technologię pozwalającą na proste i tanie dostarczanie audiodeskrypcji do potrzebujących jej odbiorców. To technologia radiowa wykorzystująca otwarte pasmo FM, dostępne dla każdego odbiornika znajdującego się w zasięgu stacji nadawczej. W przypadku mistrzostw Europy w piłce nożnej były to specjalne miniaturowe radyjka z logotypami piłkarskiej organizacji i znakami turnieju, wręczane osobom niewidomym przy zakupie biletu. Może to być jednak każde zwykłe radio, na tyle małe, aby mieściło się w kieszeni i nie stanowiło kłopotu w transporcie. Może to być również telefon ze słuchawkami, ponieważ zdecydowana większość dostępnych na rynku smartfonów ma dziś wbudowany moduł do obsługi radia FM. Wystarczy więc ustawić telefon na właściwą częstotliwość, aby usłyszeć komentarz audiodeskrypcji wszędzie tam, gdzie jest on przygotowywany.

A jest dziś przygotowywany w wielu miejscach w Polsce, bo piłkarskie finały były jedynie impulsem do działania dla wrocławskiej Fundacji Katarynka, która wykorzystując wiedzę i sprzęt

zakupiony na potrzeby Euro, zaczęła obsługiwać na Stadionie Narodowym w Warszawie nie tylko mecze, ale również inne wydarzenia o charakterze rozrywkowym i popkulturowym. Koncerty, festiwale, imprezy motoryzacyjne i wszystkie inne spektakularne zdarzenia na Stadionie Narodowym są dziś opatrzone komentarzem audiodeskrypcji, przez co stają się dostępne dla osób niewidomych i słabowidzących. W krótkim czasie audiodeskrypcją zainteresował się również klub Legia Warszawa. Jego stadion był kolejnym miejscem, gdzie takie udogodnienie dla osób z dysfunkcją wzroku stało się standardem i jest dostępne na każdym meczu rozgrywanym przy ulicy Łazienkowskiej. Także w swoim mateczniku, czyli we Wrocławiu, Fundacja Katarynka uruchomiła regularną audiodeskrypcję do meczów piłkarskiego Śląska-Wrocław, a także meczów koszykówki, żużla, a nawet futbolu amerykańskiego. Dobrą praktyką staje się również komentarz audiodeskrypcji do dużych konferencji i muzycznych festiwali, jak Orange Warsaw Festival który dostosowuje swój program dla osób niewidomych już od 3 lat. Dziś nie ma już miejsca, gdzie audiodeskrypcja na żywo byłaby niemożliwa do zrealizowania. Technicznie jest to wykonalne, choć nie zawsze pożądane, ze względu na charakter opisywanych zdarzeń, o czym opowiemy w dalszej części tego rozdziału.

Audiodeskrypcja podczas konferencji

Chcąc dostosować konferencję do potrzeb osób niewidomych należy poważnie rozważyć możliwość zastosowania audiodeskrypcji na żywo, szczególnie w sytuacji, gdy program konferencji jest dynamiczny, a prelegenci nie ograniczają się jedynie do suchego przekazywania informacji. Jeśli korzystają z multimediów, co jest dziś raczej standardem, jeśli korzystają z prezentacji, filmów, obrazów lub animacji, ich dostępność dla osób z dysfunkcją wzroku jest znikoma przy braku audiodeskrypcji. Doświadczony audiodeskryptor potrafi szybko i precyzyjnie przybliżyć niewidomemu odbiorcy zarówno działania prelegentów, jak i zawartość multimediów używanych podczas prezentacji, a nawet reakcje publiczności. Co ważne audiodeskrypcja przesyłana jest w trybie dyskretnym i słuchają jej tylko osoby potrzebujące, przez słuchawki, więc w żaden sposób nie przeszkadza ona pozostałym uczestnikom konferencji. Wręcz przeciwnie, z audiodeskrypcji korzystać mogą także osoby pełnosprawne, które siedząc w odległych rzędach nie mogą zobaczyć wszystkich szczegółów prezentacji. Ten sam system radiowy może być również z powodzeniem wykorzystywany do tłumaczeń symultanicznych w przypadku konferencji międzynarodowych. Na różnych częstotliwościach mogą być tłumaczone różne języki, a oddzielnym kanałem przesyłana jest audiodeskrypcja.

UWAGA. Technologia działa również w drugą stronę, tzn. jeśli w sali konferencyjnej zainstalowany jest wewnętrzny system do tłumaczeń symultanicznych można go z powodzeniem wykorzystać do przesyłania audiodeskrypcji. Nie potrzeba wówczas budować żadnej dodatkowej infrastruktury w postaci systemu radiowego, czy innego narzędzia komunikacji z osobami niewidomymi.

Audiodeskrypcja na żywo. Technologia

Jak już wcześniej wspominaliśmy, do przesyłania audiodeskrypcji w paśmie UKF potrzebny jest nadajnik z osprzętem, systemem antenowym i mikrofonem, a ich zapewnienie leży po stronie organizatora wydarzenia. Za to po stronie odbiorcy nie jest wymagany właściwie żaden dedykowany sprzęt, z wyjątkiem smartfona ze słuchawkami lub małego radjyka. Informacja o dostępności

wydarzenia dla osób z dysfunkcją wzroku powinna znaleźć się na zaproszeniu na konferencję, tak aby mogły się one właściwie przygotować, zabrać z domu słuchawki, ustawić radio na właściwą częstotliwość itp. Oczywiście należy założyć, że nie do wszystkich zainteresowanych takie informacje dotrą we właściwym czasie i mogą oni zjawić się na konferencji bez własnego radia, czy zestawu słuchawkowego (w przypadku smartfonów słuchawki stanowią jednocześnie antenę i praca radia bez słuchawek jest niemożliwa). Dlatego warto zapewnić kilkanaście radioodbiorników i zestawów słuchawkowych możliwych do wypożyczenia na miejscu, przy rejestracji na konferencję lub w recepcji. Mogą być one przydatne również dla niewidomych użytkowników iPhone'ów. Firma Apple nie instaluje bowiem w swoich telefonach modułu do obsługi radia. Ważnym elementem koniecznym do zapewnienia przez organizatora konferencji jest również pozwolenie na nadawanie radiowe. Zagadnienia te są w Polsce ściśle regulowane przez prawo i każdorazowe użycie nadajnika radiowego w otwartym paśmie UKF musi być poprzedzone wydaniem zgody i przydzieleniem częstotliwości przez Urząd Komunikacji Elektronicznej (UKE). Jest to „pozwolenie na emisję okolicznościową” wydawane w zależności od potrzeb na okres od 1 dnia do 1 miesiąca, jego wydanie obecnie kosztuje 82 złote. Procedura uzyskania pozwolenia nie jest skomplikowana, ale trwa około dwóch tygodni i trzeba ten czas uwzględnić planując konferencję i złożyć stosowny wniosek w UKE we właściwym terminie.

Audiodeskrypcja na żywo. Obsługa

Obok technologii, drugim kluczowym elementem dla właściwej obsługi audiodeskrypcji są komentatorzy. To od nich zależy merytoryczna wartość przekazu dlatego bardzo istotne jest takie dobranie audiodeskryptorów, aby zagadnienia o których opowiadają były im dobrze znane, a jeszcze lepiej, by mieściły się w kręgu ich zainteresowań i osobistych pasji. Zupełnie inaczej bowiem o meczu opowiada zapalony piłkarz, czy dziennikarz sportowy śledzący na bieżąco wszystkie ligi świata, a inaczej robi to audiodeskryptor specjalizujący się w obsłudze wydarzeń motoryzacyjnych. Poziom emocji przekazywanych podczas komentarza jest w opisanych przypadkach nieporównywalny, dlatego dobrą praktyką jest dopasowywanie audiodeskryptorów do wydarzeń, które mają obsługiwać. Fani futbolu powinni opowiadać o meczach piłki nożnej, pasjonaci muzyki audiodeskrybują koncerty i festiwale, a jeszcze inni obsługują konferencje naukowe itp.

Nie wszędzie i nie za wszelką cenę

O ile w przypadku konferencji problem taki nie istnieje i w zasadzie każdą z nich można opatrzyć komentarzem audiodeskrypcji, o tyle w przypadku koncertów potrzeba już odrobinę wyobraźni aby właściwie zaplanować i przygotować pracę audiodeskryptorów i jest to konieczne zarówno w wymiarze technicznym jak i merytorycznym. Po pierwsze stanowisko pracy, w przypadku koncertów plenerowych musi być zabezpieczone przed wpływem warunków atmosferycznych (deszczu i wiatru), musi również znajdować się na tyle daleko od systemu nagłośnienia sceny, żeby mikrofon audiodeskryptora nie wchodził w sprzężenia z muzyką. Optymalnym rozwiązaniem jest mały kontener, lub wydzielone pomieszczenie z widokiem na scenę, ponieważ daje to możliwość dodatkowego wytłumienia dźwięków niepożądanych z otoczenia, a tym samym znacznego podniesienia jakości przekazu. Także w przypadku osób niepełnosprawnych, warto zastanowić się nad ich właściwym rozmieszczeniem. Osoby poruszające się na wózkach powinny znajdować

się możliwie blisko sceny, na platformie lub rampie zapewniającej im dobrą widoczność. Ale już w przypadku osób niewidomych i słabowidzących spełnienie tego samego warunku może okazać się niekorzystne, ponieważ umieszczenie ich zbyt blisko sceny spowoduje że dźwięk z głośników będzie na tyle mocny, że zagłuszy każdy komentarz audiodeskrypcji. Stąd też optymalnym rozwiązaniem jest usytuowanie osób z dysfunkcją wzroku w odległości ok. 40 metrów od sceny, gdzie dźwięk z głośników nie jest już tak mocny i pozwala na usłyszenie dodatkowego opisu przez słuchawki. W wymiarze merytorycznym dobrą drogą jest wcześniejsze przeanalizowanie materiału, pod kątem jego przydatności do audiodeskrypcji. Należy bowiem pamiętać, że jest to technika asystująca. Jej zadaniem jest uzupełnienie przekazu (koncertu, widowiska, spektaklu) a nie jego zastąpienie. Opisywani są artyści, scena, filmy wyświetlane na telebimach, ale muzyka pozostaje wartością nadrzędną i nie powinna być zagłuszana przez audiodeskryptora. Na koncert idziemy przede wszystkim po to, aby posłuchać ulubionego artysty i z taką samą intencją zjawiają się na nim osoby z dysfunkcją wzroku. Jeśli więc jest to godzinny set DJ-ski, bez chwili przerwy, czy występ znanego rapera, w którym także nie ma przerw i miejsca na poważniejszą interakcję z publicznością – komentarz audiodeskrypcji staje się tu zbyteczny, a nawet niepożądany. Warto o tym pamiętać uwzględniając koncertowy repertuar i potrzebę dostosowania go na użytek osób niewidomych.

Co trzeba wiedzieć i o czym pamiętać

1. Podejmując współpracę z audiodeskryptorem upewnij się, że posiada on właściwą wiedzę i kwalifikacje do obsługi Twojego wydarzenia, zapytaj o wcześniejsze doświadczenia, o imprezy jakie obsługiwał, w jakich obszarach czuje się specjalistą (sport, muzyka, informacja, polityka itp.)
2. Jeśli jest taka możliwość, przekaż mu filmy i multimedia, które będą wykorzystywane w czasie konferencji (koncertu, festiwalu) do wcześniejszego opracowania, podniesie to jakość audiodeskrypcji.
3. Znajdź firmę, która zapewni obsługę sprzętową wydarzenia, która wie jak to zrobić i ma już na tym polu udokumentowane doświadczenie.
4. Przygotuj wniosek do Urzędu Komunikacji Elektronicznej o przydzielenie częstotliwości i zgodę na „radiową emisję okolicznościową”, wniosek i procedura opisane są na stronie UKE.
5. Drukując zaproszenia czy bilety pamiętaj o umieszczeniu na nich informacji o audiodeskrypcji i częstotliwości na jakiej będzie nadawana, przypomnij o konieczności posiadania zestawu słuchawkowego do telefonu (bez słuchawek radio w telefonie nie zadziała).
6. Przygotuj kilkanaście radioodbiorników i zestawów słuchawkowych gotowych do wypożyczenia w recepcji, dla tych, którzy zapomną przynieść własnego radia, a także dla posiadaczy iPhone'ów, w których radia nie ma.
7. Jeśli wypożyczasz radia, przemyśl sposób ich odbioru, bo nie każdy pamięta o tym, że należy je zwrócić, trzeba albo przygotować imienną listę z numerami telefonów osób, które sprzęt wypożyczają, albo przy wypożyczeniu pobierać jakiś dokument w zastaw.
8. Zatrudnij wolontariuszy i stewardów, którzy wiedzą jak pomagać osobom niewidomym i słabowidzącym, powinni też wiedzieć jak obsłużyć radio i podstawowe modele smartfonów, tak aby w razie potrzeby uruchomić je i znaleźć właściwą częstotliwość.

Transmisja online

Podstawową zaletą dobrze przygotowanej transmisji wideo z wydarzenia jest możliwość dotarcia z informacją do szerszej grupy uczestników. Jeśli zorganizuje się to w dostępny sposób, wśród nich znajdą się także osoby z niepełnosprawnościami.

Dostępność transmisji wideo oznacza streaming do internetu

- z napisami na żywo dla osób słabosłyszących,
- z tłumaczeniem migowym dla osób głuchych,
- za pomocą odtwarzacza działającego w różnych programach czytających osób niewidomych.

Rozwiązanie jest technologicznie możliwe, ale ponieważ jest nowe, znajduje się w ofercie tylko nielicznych dostawców. Jeśli chcesz, aby wśród wirtualnych uczestników Twojego wydarzenia znalazły się osoby z niepełnosprawnościami, zamawiając transmisję musisz to wyraźnie zaznaczyć i upewnić się, że zostaniesz zrozumiany.

Do realizacji transmisji wideo można wykorzystać tłumaczenie migowe i napisy na żywo, te same, które zapewniono uczestnikom wydarzenia lub przygotować te usługi niezależnie w zewnętrznym studiu i dostarczyć przez internet. Wówczas wersja online będzie jedyną formą udostępniania wydarzenia osobom z niepełnosprawnością słuchową.

Napisy na żywo to nic innego jak symultaniczny przekaz tekstowy, o którym pisaliśmy w poprzednim rozdziale. Możliwe są dwa sposoby emisji wideo z napisami. Strumień tekstu może być wyświetlany w obrębie obrazu, wówczas widzą go wszyscy użytkownicy, lub w odrębnej ramce pod materiałem wideo, którą niezainteresowani mogą zamknąć. Wadą drugiego rozwiązania jest to, że napisy nie wyświetlą się po przejściu w tryb pełnoekranowy. Czytelność napisów poprawia umieszczenie ich na czarnym tle i zastosowanie białej prostej czcionki (np. Arial, Verdana).

Podobnie na kilka sposobów można pokazać tłumacza migowego. Jeśli jest to ta sama osoba, która tłumaczy wydarzenie na miejscu, trzeba zadbać o to, by stała na jednolitym tle, zawsze w tym samym miejscu oraz o jej właściwe oświetlenie (obowiązują te same zasady, które zostały opisane przy nagrywaniu tłumaczeń migowych w studiu). Tłumacz zazwyczaj pokazywany jest razem z fragmentem tła w obrębie obrazu. To rozwiązanie jest po prostu szybsze i tańsze. Pod względem estetycznym lepiej wygląda tłumacz wycięty z tła i nałożony na obraz tak, by nie zasłaniać innych ważnych elementów. Wówczas kluczowy jest kontrast ubioru do otoczenia.

Odtwarzacze wideo zazwyczaj korzystają z technologii, które nie są przyjazne oprogramowaniu wykorzystywanemu przez osoby niewidome. Standardowo osadzona na stronie www transmisja wideo będzie więc niedostępna. Aby obsługiwać wideo w programie czytającym trzeba dodać do niego dodatkową linię linków-przycisków, które umożliwią np. włączenie, zatrzymanie czy regulację dźwięku.

Prelegenci z niepełnosprawnościami

Od wielu lat organizuję konferencje, w których udział, także jako prelegenci, biorą osoby z niepełnosprawnością. Oto kilka ogólnych rad, które pomogą w przygotowaniu wydarzenia. Warto jednak być elastycznym, bo każdy człowiek jest inny. I nie raz zdarzało się tak, że teoretycznie

powtarzalna sytuacja stawała się nowym wyzwaniem. Dlatego zawsze przed wydarzeniem zapytaj prelegentów o ich specjalne potrzeby. Uzgodnij, czy i jakiego rodzaju wsparcia potrzebują. Nie decyduj za nich i staraj się, by zapewniona asysta była dyskretna. Pamiętaj, że to występujący ma być w centrum zainteresowania.

Jeśli przewidziane jest wystąpienie osoby z niepełnosprawnością ruchową, zadbaj o to, by na scenę można było wjechać na wózku inwalidzkim. W takiej sytuacji lepiej sprawdzą się wystąpienia z mikrofonem w rękę lub na statywie niż przy mównicy, a podczas panelu dyskusyjnego lepsze będą niskie fotele niż stołki barowe. Uprzedź o tym operatora, by był przygotowany na zmianę kadru.

Osoby z niepełnosprawnością wzroku korzystają z programów asystujących - czytających i powiększających. Przed konferencją upewnij się, że laptop, z którego będą pokazywane prezentacje jest w nie wyposażony. Jeśli nie, umożliw prelegentom korzystanie z własnego sprzętu. W programie uwzględnij chwilę na jego podłączenie. Niewidomy wykładowca może poruszać się z asystą psa przewodnika. Zapewnij miejsce dla psa obok prelegenta.

Prelegenci głusi używają języka migowego. Czasami osoba taka preferuje przyjsie z własnym tłumaczem, przeważnie jednak korzysta z tłumacza dostępnego na konferencji. Słabosłyszący uczestnicy dyskusji potrzebują symultanicznego przekazu tekstowego, by dokładnie zrozumieć, o czym jest mowa. Zazwyczaj napisy wyświetlane są za występującymi, dlatego zapewnij możliwość odczytywania ich z ekranu laptopa ustawionego w dogodnym dla panelisty miejscu.

Jeszcze inną grupą są osoby z niepełnosprawnością neurologiczną. Mogą one mieć poważne problemy z mową. Przeważnie po krótkim wprowadzeniu, osoba taka przechodzi do prezentacji, którą odczytuje asystent lub syntezytor mowy. W takiej sytuacji napisy pozwalają śledzić wystąpienie wszystkim uczestnikom wydarzenia. Wcześniej jednak należy zadbać o to, by respeakerzy otrzymali tekst wystąpienia i prezentacji. Syntezytory mowy czytają z dużą prędkością i zapis takiego wystąpienia przy pomocy programu do rozpoznawania mowy jest bardzo trudny. Nie wydaje się on także uzasadniony, w tej sytuacji znacznie lepiej sprawdzą się napisy moderowane, wyświetlane na podstawie wcześniej przygotowanego tekstu.

Wsparcie uczestników z niepełnosprawnością

Dobłą praktyką jest zorganizowanie przed wydarzeniem szkolenia dla osób, które będą miały bezpośredni kontakt z osobami z niepełnosprawnością. W warsztatach powinni wziąć udział pracownicy odpowiedzialni za rekrutację, obsługę techniczną, asystenci, wolontariusze. Wszyscy, których zadaniem będzie pomoc uczestnikowi o szczególnych potrzebach. Szkolenie pomoże im przede wszystkim przełamać lęk i barierę przed pierwszym kontaktem. Podczas niego można się nauczyć zasad komunikacji oraz właściwego zachowania wobec osoby niepełnosprawnej. Cenne jest praktyczne doświadczenie niepełnosprawności przez bezwzrokowe poznawanie przestrzeni, czy spojrzenie z perspektywy wózka inwalidzkiego.

Dobre praktyki

Dostępna konferencja w praktyce

Przedstawione przykłady pochodzą z konferencji organizowanych przez Fundację Widzialni oraz Forum Dostępnej Cyberprzestrzeni, w Sejmie RP w latach 2013-15. Wybrane zostały wydarzenia, podczas których po raz pierwszy na taką skalę zastosowano kompleksowe rozwiązania umożliwiające udział w nich osób o specjalnych potrzebach.

Dostępna przestrzeń

Budynek sejmu RP jest przystosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnościami fizycznymi i sensorycznymi. Oznacza to m.in. dostępną dla wózków i osób niewidomych przestrzeń zewnętrzną, wejście do budynku z poziomu ulicy, dostępne toalety. Sala kolumnowa, w której odbywają się konferencje i rejestracja, a także miejsce na przerwę kawową są na parterze. Ponadto budynek zlokalizowany jest w centrum miasta, łatwo do niego dojechać komunikacją miejską. Instytucja posiada certyfikat „Obiektu bez barier” nadawany przez Fundację Integracja.

Asystenci osób z niepełnosprawnością

Do dyspozycji osób z niepełnosprawnością byli asystenci. Odprowadzali gości na miejsca. Pomagali także podczas przerwy kawowej. Wszyscy asystenci przeszli szkolenie z zakresu zasad komunikacji i właściwego zachowania wobec osoby z niepełnosprawnością.

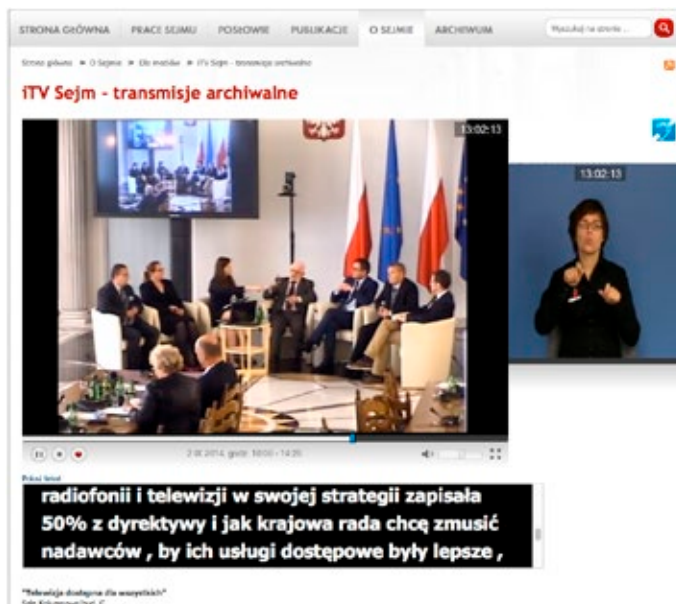
Dostępne www i multimedia

Strony internetowe Fundacji Widzialni i Forum Dostępnej Cyberprzestrzeni, organizatorów konferencji, zgodne są ze standardami dostępności. Na stronie Fundacji filmy zamieszczone zostały przy użyciu odtwarzacza pozwalającego na korzystanie z oprogramowania dla osób niewidomych. Zaproszenie na konferencje oraz ich podsumowanie zostały przetłumaczone na Polski Język Migowy.

Transmisja na żywo

Transmisję online z tłumaczeniem migowym i napisami na stronie Sejmu RP organizuje Ośrodek Informatyki Sejmu RP we współpracy z firmami zewnętrznymi. Napisy i tłumaczenie migowe są prezentowane w odrębnych oknach, co umożliwia ich włączenie i wyłączenie. Dodatkowe klawisze umożliwiają obsługę wideo w programach czytających.

Transmisja online z tłumaczeniem migowym i napisami osadzona w dostępnym odtwarzaczu na stronie FDC. Tłumacz migowy w obrębie jednego ekranu z prezentacją i wystąpieniem. Napisy jako strumień tekstowy w odrębnym oknie.

Tłumaczenie migowe

Tłumaczenie na Polski Język Migowy umożliwia udział w konferencji osobom głuchym posługującym się językiem migowym. Tłumacz stoi w miejscu widocznym dla użytkowników, blisko ekranu wyświetlającego napisy.

Napisy na żywo

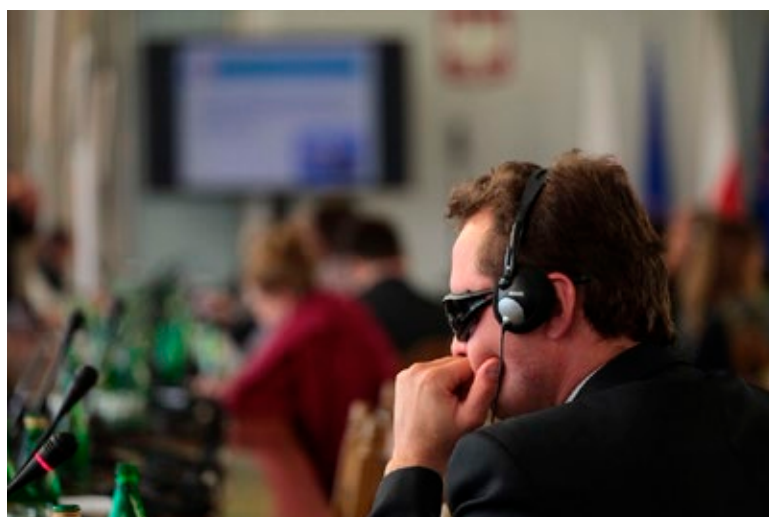
Dla słabosłyszących i niesłyszących użytkowników języka polskiego stosowany jest symultaniczny przekaz tekstowy, który polega na wyświetleniu w formie tekstu na ekranach przebiegu wydarzenia z jak najmniejszym opóźnieniem.

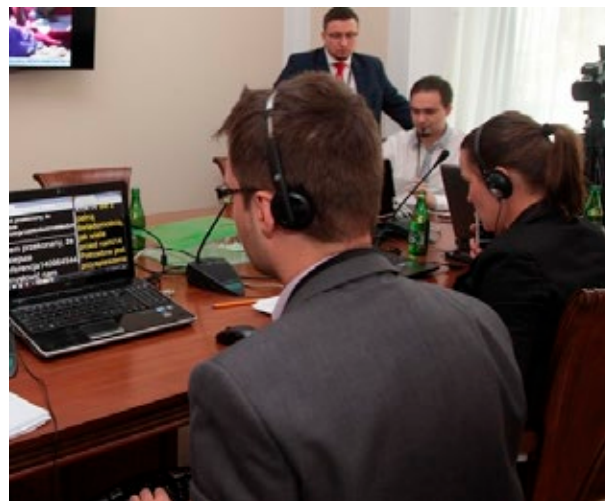

Symultaniczny przekaz tekstowy może powstawać w obrębie języka polskiego a także jako forma tłumaczenia międzyjęzykowego. Podczas konferencji „Telewizja dostępna dla wszystkich” wystąpienie Davida Padmore’a (Erikson) z Wielkiej Brytanii było tłumaczone z angielskiego na polskie napisy.

Osoby niewidome miały możliwość skorzystania z ustnego tłumaczenia symultanicznego.

Napisy na żywo tworzy para: respeaker i moderator. Korzystają z oprogramowania firmy Unikkon Integral. W Sejmie RP pracują w odrębnym pomieszczeniu, mają doprowadzony dźwięk do słuchawek i podgląd na przebieg wydarzenia.

Alternatywą dla pokoju tłumaczy jest kabina do tłumaczeń symultanicznych. Musi być ona wentylowana oraz dźwiękoszczelna.

Pętla indukcyjna

Aby ułatwić zrozumienie mowy osobom korzystającym z aparatów słuchowych, w sali konferencyjnej zamontowana została pętla indukcyjna. W miejscu, z którego był najlepszy widok na ekrany z tekstem i tłumacza migowego utworzono sektor dla osób niesłyszących. Został on oznaczony, a informacja o tym została przekazana uczestnikom.

Udział prelegentów z niepełnosprawnościami

Wśród prelegentów konferencji był senator Jan Filip Libicki, który porusza się na wózku inwalidzkim. Dlatego organizatorzy zdecydowali się nie korzystać z mównicy, a panel dyskusyjny

zorganizować w niskich fotelach. Słabosłysząca uczestniczka dyskusji, Anna Sacha, korzystała z symultanicznego przekazu tekstowego, który wyświetlał się na ekranie laptopa stojącego przed nią.

Prezentacje

Aby poprawić czytelność prezentacji zapewnione zostały dodatkowe ekrany boczne.

Materiały pokonferencyjne

Obszerna relacja z wydarzenia została zamieszczona na stronie [www Fundacji Widzialni](http://www.fundacja.widzialni.org). Zdjęcia z wydarzenia zamieszczono z opisem alternatywnym dla osób niewidomych. Podsumowanie nagrano w Polskim Języku Migowym. Raporty zostały przedstawione w dostępnym formacie. Pod artykułem umieszczono właściwie opisany link do transmisji archiwalnej z transkrypcją i tłumaczeniem migowym na stronie Sejmu RP.

Jak zorganizować konferencję bez barier

Obejrzyj film z napisami i tłumaczeniem migowym

<http://www.fdc.org.pl/dostepna-konferencja-praktyce/>

Przeczytaj transkrypcję filmu

Po pierwsze wybierzmy odpowiednie miejsce – takie z łatwym dojazdem komunikacją miejską, bez barier architektonicznych, z dostosowanymi toaletami i windami, dostępne dla gości z psem przewodnikiem.

Po drugie spytajmy o specjalne potrzeby w formularzu rejestracyjnym, bo nie każdą niepełność widać gołym okiem. Jedno pytanie pomoże dostosować wydarzenie do indywidualnych wymagań odbiorców na przykład głuchych i słabosłyszących. Tłumaczenie na język migowy, pętla indukcyjna czy symultaniczny przekaz tekstowy – to tylko przykłady usług, które pozwalają im na udział w wydarzeniu na równych prawach.

Tłumacz Polskiego Języka Migowego to najlepsze rozwiązanie dla osób głuchych, których rodzimym językiem jest język migowy.

Udogodnieniem dla osób z aparatem słuchowym lub implantem jest pętla indukcyjna. Pętla może usłyszeć istotne dźwięki wśród szumu komunikacyjnego.

Dariusz Zajkowski, Polska Fundacja Osób Słabosłyszących:

- Pętlę możemy zamontować praktycznie w każdym miejscu. Zwykle na konferencjach montujemy pętlę przenośną. Pętla indukcyjna składa się z wzmacniacza pętli indukcyjnej, źródła dźwięku, kabla i sprawdzacza pętli. Potrzebna jest także osoba, która sprawdzi i wykalibruje pętlę. A skąd może pochodzić taka osoba? Z organizacji dla słabosłyszących.

Kolejne rozwiązanie to symultaniczny przekaz tekstowy realizowany metodą respeakingu. Korzystają z niego słabosłyszący i niesłyszący użytkownicy języka polskiego. Polega na wyświetlaniu zapisu słownego treści wystąpienia z jak najmniejszym opóźnieniem.

Technicznie respeaker wykorzystuje oprogramowanie do rozpoznawania i zamiany mowy na tekst. Słucha oryginalnych wypowiedzi, powtarza je, dodaje znaki interpunkcyjne i oznacza mówców. Program zamienia rozpoznane wypowiedzi na tekst i po szybkiej korekcie jest wyświetlany na ekranie. Respeakera wspiera moderator, który na bieżąco koryguje tekst.

Łukasz Dutka, Dostępni.eu:

- O jakości napisów decyduje wiele elementów: przygotowanie i doświadczenie respeakera, jakość oprogramowania, warunki pracy, tempo mówienia mówcy i sposób wyświetlania tekstu. Możliwość wcześniejszego zapoznania się z materiałami, pozwala przygotować słownik, dzięki czemu oprogramowanie prawidłowo rozpoznaje nowe słowa. Kabina tłumaczeniowa zapewnia odpowiednie warunki akustyczne, w których żadne dodatkowe dźwięki nie zakłócają programu do rozpoznawania mowy.

Napisy wyświetlane są w wysokim kontraście na ekranie umieszczonym blisko mówcy.

Monika Szczygalska, Dostępni.eu:

- To, jak mają wyglądać [napisy – przyp. red.] wiemy z badań preferencji użytkowników napisów telewizyjnych. Nie bez przyczyny stosujemy prosty krój czcionki, wyświetlamy całe zdania w wysokim kontraście to wszystko ma ułatwiać czytanie.

Ci, którzy nie mogą być na konferencji, mają możliwość obejrzenia jej online z tłumaczeniem mgowymi i napisami. Aby transmisję mogły śledzić osoby niewidome i głuchoniewidome trzeba osadzić ją w odtwarzaczu dostępnym dla oprogramowania czytającego.

Jeśli chcemy przyciągnąć na konferencję nowych odbiorców, zadbajmy o to, by była ona dostępna dla wszystkich.

Partnerzy. Dostępność konferencji wspierają: Polska Fundacja Osób Słabosłyszących, Dostępni.eu oraz Fundacja Widzialni. Napisy na żywo realizowane są w oparciu o oprogramowanie firmy Unikon Integral.

Film powstał podczas konferencji: „**Europejski rynek cyfrowy: umiejętności, gospodarka, praca**” zorganizowanej 14 maja 2015 r. przez Szerokie Porozumienie na rzecz Umiejętności Cyfrowych, Instytut Spraw Publicznych, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji i Przedstawicielstwo Komisji Europejskiej w Polsce, której dostępność wspierała Fundacja Widzialni oraz konferencji „**Dostępność informacji w sieci – Accessibility Camp 2015**” zorganizowanej 21 maja 2015 przez Forum Dostępnej Cyberprzestrzeni.

Orange Warsaw Festival 2015

Obejrzyj film z napisami i tłumaczeniem migowym

<http://www.fdc.org.pl/orange-warsaw-festival/>

Przeczytaj transkrypcję filmu

Orange Warsaw Festival to jedyna w Polsce impreza dostępna naprawdę dla każdego. Organizatorzy zrobili wszystko, by osoby niesłyszące, niewidome, czy na wózku, mogły bawić się na równych prawach z pełnosprawnymi przyjaciółmi.

Anna Kowalik-Mizgalska, Orange Polska:

- Ważne dla nas jest, aby Orange Warsaw Festival był wydarzeniem dostępnym dla wszystkich fanów dobrej muzyki. Podjęliśmy wyzwanie. Spróbowaliśmy dostosować całą infrastrukturę festiwalową do potrzeb osób ze specjalnymi potrzebami. Mamy utwardzone ścieżki komunikacyjne, mamy dogodną platformę widokową, mamy audiodeskrypcję wybranych koncertów, specjalny punkt obsługi. Mamy również dostosowaną stronę festiwalową, stronę internetową. Zaprośiliśmy również do współpracy pracowników Orange Polska, jako wolontariuszy, aby służyli pomocą i asystą osobom z niepełnosprawnościami.

Izabela Sopalska, Fundacja Polska Bez Barier:

- Podczas szkoleń staraliśmy się pokazać wolontariuszom, jak pomagać osobom poruszającym się na wózkach pokonywać przeszkody, w jaki sposób można poprowadzić osobę niewidomą oraz jak się komunikować z osobami niesłyszącymi. Staraliśmy się podpowiedzieć rozwiązania dla każdej z tych grup.

Dzięki audiodeskrypcji Orange Warsaw Festival już od 3 lat w pełni mogą odbierać także osoby niewidome.

[Błażej Grygiel, fragment audiodeskrypcji] W górze tuż pod sufitem sceny zamontowane są cztery rusztowania, metalowe, na których zawieszono są rzędy reflektorów. Po lewej, po prawej stronie, po jednym telebimie oraz zwieszono głośniki tzw. przody, tak o nich mówią techniczni.

Błażej Grygiel, Fundacja Katarynka:

- Jesteśmy na Orange Warsaw Festiwal i zajmujemy się audiodeskrypcją. Opowiadamy wszystkim, tak naprawdę, bo nie tylko osobom z dysfunkcją wzroku, choć przede wszystkim to dla nich, jak wygląda koncert, jak wygląda scena, jak odnaleźć się na terenie miasteczka festiwalowego, na czym grają muzycy i jak wyglądają. Oprócz tego dorzucamy od siebie dużo ciekawostek i przede wszystkim ważnych porządkowych informacji łącznie z tym jak po koncercie dotrzeć do domu.

Wszystkie ważne informacje można było uzyskać w Punkcie Obsługi Priorytetowej. Miejsce to zostało wyposażone w pętlę indukcyjną dla osób słabosłyszących, był też dostępny tłumacz języka migowego.

Maciej Kasperkowiak, Polska Fundacja Osób Słabosłyszących:

- Jest to pierwszy tak duży festiwal muzyczny, podczas którego wykorzystano pętlę indukcyjną. Zainstalowano ją w punkcie obsługi priorytetowej. Poprawia ona znacząco zrozumiałość mowy i ułatwia obsługę osób z niedosłuchem.

Partnerzy. Nad dostępnością Orange Warsaw Festival czuwała Fundacja Polska Bez Barrier. Audiodeskrypcję na żywo zapewniła Fundacja Katarynka. Dostępność serwisu www – Fundacja Widzialni. Pętlę indukcyjną Polska Fundacja Osób Słabosłyszących. Wolontariat – Fundacja Orange.

Konsultacja: Monika Kulik, ekspert ds. odpowiedzialności społecznej biznesu Orange Polska, Hanna Jaworska-Orthwein, główny specjalista ds. relacji z przedstawicielami społecznymi Orange Polska.

Warszawski Tydzień Kultury Bez Barrier

Warszawski Tydzień Kultury Bez Barrier to wspólne przedsięwzięcie Miasta Warszawy, Fundacji Kultury Bez Barrier oraz warszawskich instytucji kultury, realizowane od 2013 roku. To cykl bardzo różnorodnych wydarzeń kulturalnych, których cechą wspólną jest dostępność dla jak największej grupy mieszkańców. Pierwsza edycja WTKBB to 50 imprez, druga to już ponad 90 wydarzeń, które odbyły się w stołecznych teatrach, kinach, muzeach, galeriach. Wiele z nich to miejsca wcześniej niedostępne, więc tym większą atrakcją była możliwość skorzystania z ich oferty.

Dostępność wydarzeń

WTKBB charakteryzuje kompleksowe podejście do dostępności. Osoby z niepełnosprawnością mogą liczyć na: audiodeskrypcję i tyflografiki (niewidomi i niedowidzący), tłumaczenie na język migowy, napisy dla niesłyszących i pętlę indukcyjną (niesłyszący i słabosłyszący). Część miejsc jest dostępna dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich, w innych do dyspozycji osób z niepełnosprawnością ruchu są przeszkoleni asystenci.

Dostępność architektoniczna miejsc

Przed festiwalami w każdym obiekcie przeprowadzany jest miniaudyt architektoniczny. Następnie na stronie internetowej zamieszczane są informacje o dostępności obiektu, uwzględniające takie elementy jak: dojście do budynku, informacje o parkingu, lokalizacja kasy, komunikacja w budynku, dostęp do pomieszczeń, w których odbywa się wydarzenie oraz dostępność toalet dla osób z niepełnosprawnościami.

Informacja jak dojechać

Na stronie www festiwalu znajduje się także aktualna informacja jak dotrzeć na każde wydarzenie komunikacją miejską. Informacja obejmuje nie tylko numer autobusu lub tramwaju, lokalizację najbliższych przystanków, ale także uwzględnia utrudnienia w dotarciu do instytucji oraz specyfikę dotyczącą obiektu ważną dla osób z niepełno sprawnościami, np. dostęp przy pomocy windy, przejście dla pieszych itd.

Dostępność informacji

Na stronie internetowej zbudowanej zgodnie ze standardami dostępności znajduje się program imprezy w różnych formatach: html oraz łatwych do pobrania graficznym i tekstowym edytowanym. Informacje o wydarzeniach można obejrzeć także opisane w Polskim Języku Migowym. Znalezienie imprezy ułatwia wyszukiwarka oraz system filtrowania według kategorii takich jak m.in. typ imprezy, wiek uczestników, rodzaj zastosowanych usług dostępu. Dla lepszego orientowania się w wydarzeniach opracowane zostały piktogramy, które konsekwentnie stosuje się w materiałach informacyjnych zarówno drukowanych jak i elektronicznych.

Zapisy do udziału w wydarzeniach

Wstęp na wydarzenia jest bezpłatny lub biletowany, ale dla gości festiwalowych bilety mają atrakcyjne ceny. Liczba miejsc jest ograniczona, dlatego obowiązuje wcześniejsza rezerwacja miejsc. Na każde wydarzenie można zapisać się na kilka sposobów, m.in. rezerwując miejsce przez stronę internetową, wysyłając sms, e-mail, a także telefonicznie. W ten sposób widzowie o specjalnych potrzebach mogą wybrać preferowany sposób kontaktu z organizatorem festiwalu.

Przygotowanie zespołu

Wolontariusze i pracownicy instytucji kultury przed festiwalem uczestniczą m.in. w warsztatach z podstaw języka migowego i z obsługi widza z niepełnosprawnościami. Dzięki temu potrafią współpracować z osobami o specjalnych potrzebach oraz skutecznie udzielić informacji uczestnikom festiwalu.

W Muzeum Chopina i w Zamku Królewskim wystawę można było zwiedzać także dotykem.

Audiodeskrypcja z Muzeum Powstania Warszawskiego jest do pobrania ze strony internetowej w formie plików mp3, co umożliwia samodzielne zwiedzanie wystawy i odsłuchiwanie opisów np. z telefonu komórkowego.

Podczas warsztatów w Zachęcie – Narodowej Galerii Sztuki osobom głuchym zapewniono tłumaczenie na Polski Język Migowy. Osoby niewidome mogły odczytać dzieło dotykając tyflografik.

Spektakl i warsztaty dla dzieci w Teatrze Baj. Tłumacz migowy jest ustawiony w miejscu widocznym dla uczestników wydarzenia.

Napisy w teatrze umożliwiają odbiór spektaklu osobom słabosłyszącym i głuchym. Napisy przygotowane są wcześniej w oparciu o listę dialogową, scenariusz i nagranie z przedstawienia. Podczas spektaklu moderator wyświetla na ekranie napisy równoległe z grą aktorską.

Zwiedzanie wystawy przez osoby niewidome w Muzeum Narodowym. Edukatorzy prezentują dzieła z audiodeskrypcją na żywo.

Wszystkie spotkania w Teatrze Syrena były dostępne dla osób na wózkach. Dla osób z niepełno-
sprawnością słuchu zapewniono pętlę indukcyjną i tłumaczenie na język migowy.

Konsultacja: Anna Żórawska, Robert Więckowski, Fundacja Kultury Bez Barier

Fot. D. Senkowski, P. Gul, M. Paluczek, J. Zysk, Fundacja Kultury Bez Barier

Rynek usług

Jeśli potrzebujesz wsparcia w zorganizowaniu dostępnego wydarzenia skorzystaj z usług specjalistów z organizacji zrzeszonych w Forum Dostępnej Cyberprzestrzeni.

STRONY WWW ZGODNE Z WCAG 2.0., AUDYTY DOSTĘPNOŚCI

FUNDACJA INSTYTUT ROZWOJU REGIONALNEGO

www.firr.org.pl

FUNDACJA WIDZIALNI

www.widzialni.org

AKCES LAB

www.akceslab.pl

FUNDACJA INTEGRACJA

www.integracja.org

AUDIODESKRYPCJA

FUNDACJA AUDIODESKRYPCJA

www.audiodeskrypcja.org.pl

FUNDACJA NA RZECZ ROZWOJU AUDIODESKRYPCJI KATARYNKA

www.fundacjakatarynka.pl

- audiodeskrypcja na żywo

FUNDACJA KULTURY BEZ BARIER

www.kulturabezbarier.org

- napisy i audiodeskrypcja

PĘTLA INDUKCYJNA, SYSTEMY FM

POLSKA FUNDACJA OSÓB SŁABOSŁYSZĄCYCH

www.pfos.org.pl

TŁUMACZENIE MIGOWE

POLSKI ZWIĄZEK GŁUCHYCH

www.pzg.org.pl

DOSTĘPNI.EU

www.dostepni.eu

FUNDACJA KOKON

www.fundacjakokon.pl

SYMULTANICZNY PRZEKAZ TEKSTOWY

TRANSMISJA ONLINE Z NAPISAMI NA ŻYWO I TŁUMACZENIEM MIGOWYM

DOSTĘPNI.EU

www.dostepni.eu

ADAPTACJA MATERIAŁÓW DLA OSÓB NIEWIDOMYCH

STOWARZYSZENIE TWOJE NOWE MOŻLIWOŚCI

www.tnm.org.pl

FUNDACJA SZANSA DLA NIEWIDOMYCH

www.szansadlaniewidomych.org

FUNDACJA „VIS MAIOR”

www.fundacjavismaior.pl

SZKOLENIA Z SAVOIR VIVRE

FUNDACJA AKTYWIZACJA

www.aktywizacja.org.pl

FUNDACJA KULTURY BEZ BARIER

www.kulturabezbarier.org

FUNDACJA WIDZIALNI

www.widzialni.org

FUNDACJA INSTYTUT ROZWOJU REGIONALNEGO

www.firr.org.pl

ASYSTENCI OSÓB GŁUCHONIEWIDOMYCH

TOWARZYSTWO POMOCY GŁUCHONIEWIDOMYM

www.tpg.org.pl

- alfabet Lorma

ORGANIZACJA DOSTĘPNYCH WYDARZEŃ

DOSTĘPNI.EU

www.dostepni.eu

FUNDACJA WIDZIALNI

www.widzialni.org

PODMIOTY SPOZA FDC, DRUKARNIE BRAJLOWSKIE

**STUDIO TYFLOGRAFIKI I GRAFIKI KOMPUTEROWEJ „TYFLOGRAF”
MARKA JAKUBOWSKIEGO**

www.niewidomi.com.pl

ALTIX SP. Z O.O.

www.altix.pl

EPE DRUK

www.epedruk.pl

SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA MASTER PUNKT

www.masterpunkt.com

Słownik pojęć

Alfabet Braille’a – system pisma punktowego dla osób niewidomych, który składa się ze znaków będących kombinacją sześciu wypukłych punktów ułożonych w dwóch kolumnach, po trzy punkty w każdej. Różne warianty kombinacji i rozmieszczenia punktów dają możliwość uzyskania sześćdziesięciu czterech znaków. W brajlu można zapisać nie tylko tekst. Istnieje opracowana matematyczna, chemiczna, fizyczna, a także muzyczna notacja brajlowska.

Alfabet Lorma - alfabet osób głuchoniewidomych. Stworzony przez Hieronymusa Lorma w XIX wieku. Polega na kreśleniu linii lub punktów na dłoni drugiej osoby. Propagowany jest w Polsce przez Towarzystwo Pomocy Głuchoniewidomym. Jego niewątpliwymi zaletami są: prostota, małe ryzyko błędu, szybkie tempo przekazu.

Program czytający – jedna z technologii asystujących osobom niewidomym. W codziennej pracy z komputerem programy czytające umożliwiają odsłuchiwanie, przy pomocy mowy syntetycznej, treści zamieszczonych m.in. na stronach www. Oprogramowanie to integruje się z systemem operacyjnym, co umożliwia obsługę nie tylko przeglądarek internetowych, ale całego systemu operacyjnego. Najbardziej popularne w Polsce są: JAWS, Window-Eyes i NVDA.

Program powiększający – kolejny element technologii asystujących osobom niewidomym, często występujący w pakiecie z programem czytającym. Jego działanie adresowane jest głównie do osób słabowidzących i polega na wielokrotnym powiększaniu wybranego fragmentu ekranu. Mocno powiększone litery stają się czytelne dla osób z dużym ubytkiem wzroku. (SuperNova, NVDA)

Łatwy tekst – mocno uproszczona forma komunikatu tekstowego ułatwiająca jego zrozumienie, przygotowywana głównie z myślą o osobach z niepełnosprawnością intelektualną. Nie są to jednak jedyni odbiorcy tekstów łatwych w czytaniu. Teksty te mogą być również pomocne dla cudzoziemców, dysponujących niewielkim zasobem nowego dla nich słownictwa lub osób mających problemy z czytaniem. Także dla osób głuchych, dla których język mówiony/pisany jest językiem wtórnym wobec migania.

Audiodeskrypcja⁶ to usługa dedykowana osobom z niepełnosprawnością wzroku, polegająca na werbalnym opisywaniu kluczowych elementów wizualnych form przekazu takich jak klipy filmowe, fotografie, diagramy, wykresy, schematy, rysunki. Dotychczasowa praktyka i prowadzone badania wykazują, że z audiodeskrypcji bardzo chętnie korzystają także osoby z trudnościami w nauce oraz osoby starsze. Co i w jaki sposób należy opisywać, regulują standardy i wytyczne tworzenia audiodeskrypcji.

6 „E-podręcznik dostępny dla wszystkich”, FDC 2013, <http://www.fdc.org.pl/opracowania-fdc/>

Skrypt audiodeskrypcji to początkowa, tekstowa forma przed nagraniem lub odczytaniem audiodeskrypcji.

Audiodeskrytor to osoba tworząca skrypt, lub pracująca na żywo, opisująca mecze, koncerty, sztuki teatralne itp.

Lektor to osoba odczytująca skrypt.

Audiotekst to usługa dedykowana osobom z niepełnosprawnością wzroku, będąca werbalnym, dźwiękowym ekwiwalentem tekstów i napisów wyświetlanych w materiałach filmowych.

Napisy dla niesłyszących to napisy w rodzimym języku, będące tekstowym ekwiwalentem dialogów lub narracji oraz opisy tekstowe efektów dźwiękowych i muzyki. Liczba linii tekstu na ekranie, czas ich wygaszania, zasady ich rozmieszczania, zestaw czcionek i kolorów, są regulowane według standardów, wytycznych redagowania napisów dla niesłyszących.

Transkrypcja – zapis tekstowy warstwy dialogowej i dźwiękowej materiału wideo lub nagrania.

Deskrypcja – opis warstwy wizualnej, np. grafiki lub materiału wideo.

Symultaniczny przekaz tekstowy (STP) to usługa umożliwiająca osobom z niepełnosprawnością odczytywanie w formie tekstu przebiegu wydarzenia w czasie rzeczywistym (lub niemal rzeczywistym). Ma on znaczenie wszędzie tam, gdzie zrozumiałość mowy jest priorytetem. Sprawdza się podczas debat, konferencji, wykładów. Treści przekazywane mogą być za pomocą metod tzw. respeakingu oraz stenografii.

Napisy na żywo to symultaniczny przekaz tekstowy zsynchronizowany z obrazem.

Respeaking to metoda tworzenia STP z wykorzystaniem oprogramowania do rozpoznawania i przekładu mowy na tekst, z którego korzysta respeaker – osoba powtarzająca wypowiedzi mówcy.

Syntezytor mowy – program komputerowy przekładający tekst na mowę automatyczną.

PJM to naturalny wizualno-przestrzenny Polski Język Migowy, którym posługują się osoby niesłyszące. Posiada własną strukturę gramatyczną, odmienną od polskiej. W PJM istotne są zarówno ruchy artykulacyjne mowy werbalnej, jak i ruchy mimiczne, ruchy głowy i tułowia, kontakt wzrokowy, kierunek patrzenia.

SJM to stworzony System Językowo-Migowy, którego podstawę stanowi polszczyzna foniczna. Oznacza to, że posiada zasady gramatyczne języka polskiego, a znaki migowe jedynie uzupełniają wypowiedź ustną.

Systemy wspomagające słyszenie – urządzenia techniczne, jak systemy FM, czy pętle indukcyjne, które podnoszą stopień zrozumienia mowy u osoby korzystającej z aparatu słuchowego.

Druk powiększony – specjalnie przygotowany i sformatowany tekst, drukowany dużo większą czcionką niż standardowa (16-18+), dzięki czemu staje się on czytelny dla osób z dużym ubytkiem wzroku.

Pętla indukcyjna – system wspomagający słyszenie instalowany w salach, punktach obsługi, czy przeznaczony do indywidualnego użytku. Przesyła dźwięk ze źródła do aparatu słuchowego wyposażonego w cewkę indukcyjną „T”. Znacząco poprawia zrozumiałość mowy.

O autorach

Informacje zebrali i opracowali:

Monika Szczygielska – wiceprzewodnicząca Rady Fundacji Widzialni. Pomysłodawca projektu Dostępni.eu. Politolog, specjalista ds. marketingu i PR. Zajmuje się szeroko pojętą komunikacją. Współpracuje z politykami, administracją, NGO. Specjalizuje się w dostępności wydarzeń i multimediiów. Wdrażała m.in. pierwszą w Polsce dostępną stronę www osoby publicznej, dostępny portal informacyjny, odpowiadała za udostępnienie multimediiów dla niesłyszących w instytucjach kultury i podczas kampanii wyborczych. W zakresie dostępności doradza m.in. samorządom. Od 2013 roku odpowiada za tłumaczenia migowe w materiałach informacyjnych na stronę Prezydenta RP. Wdraża w Polsce napisy na żywo. Autorka artykułów, prelegentka, organizatorka konferencji, podczas których stosowane są rozwiązania umożliwiające aktywny udział w nich osób z niepełnosprawnościami.

Mariusz Trzeciakiewicz – prezes Fundacji na Rzecz Rozwoju Audiodeskrypcji Katarynka. Z wykształcenia politolog, specjalista ds. administracji publicznej, z zamiłowania radiowiec. Wieloletni współpracownik Grupy Radiowej Agory, dziennikarz, wydawca, dyrektor programowy. Inicjator powołania Fundacji Katarynka, od początku odpowiedzialny zarówno za stronę merytoryczną (tworzenie audiodeskrypcji) jak i technologiczną (dostarczanie komentarza do osób niewidomych) jej działalności. Współtwórca pierwszego w sieci kina dla osób niewidomych i niesłyszących ADAPTER.pl i pierwszej w Polsce w pełni automatycznej ścieżki z audiodeskrypcją we wrocławskim ogrodzie zoologicznym. Koordynator działań audiodeskrypcyjnych podczas wydarzeń na żywo prowadzonych w całej Polsce (Orange Warsaw Festival, Top Gear Live, międzynarodowe mecze na Stadionie Narodowym w Warszawie, wydarzenia Europejskiej Stolicy Kultury we Wrocławiu itp.).

Maciej Kasperkowiak – przewodniczący Rady Polskiej Fundacji Osób Słabosłyszących. Protetyk słuchu, akustyk, realizator dźwięku, specjalista w zakresie systemów wspomagających słyszenie. Dźwięk jest jego pracą oraz pasją, szczególnie interesuje się psychoakustyką oraz zagadnieniami związanymi ze zrozumiałością mowy w przestrzeni publicznej. Jego współpraca z Uniwersyte-tem im. Adama Mickiewicza w Poznaniu oraz wsparcie techniczne, jakiego udzielił, zaowocowały pierwszą w Polsce pracą naukową na temat zysku zrozumiałości mowy przy zastosowaniu pętli indukcyjnej u użytkowników aparatów słuchowych w pomieszczeniach użyteczności publicznej.

